

ESPERO

GLASILO ESPERANTSKEGA DRUŠTVA MARIBOR
JUNIJ 2015

ISSN 2463-8323

Zlatko Tišljar - Pajo, 50 let življenja za esperanto

100^a Universala
Kongreso de
Esperanto

Lillo, 25 julio-1 aŭgusto 2015

En 1887 aperis la unua libro de Esperanto (LL Zamenhof eldonis la unuan lernolibron kiu priskribas de Esperanto, la *Unua Libro*). En 1905 okazis la unua Universala Kongreso de Esperanto en la nordfrancia ĉefurbo Bulonjo ĉe Maro (Boulogne sur Mer).

En 2015 okazos la 100a Universala Kongreso de Esperanto en Lillo (Lille), la nordfrancia cefurbo!

ESPERANTSKO DRUŠTVO
ESPERANTO-SOCIETO
MARIBOR

www.esperanto-maribor.si

V letu 1887 je bila izdana prva knjiga o esperantu (L. L. Zamenhof je izdal prvo knjigo ki je opisovala esperanto, "Prva knjiga" - *Unua libro*). Leta 1905 se je odvijal prvi Svetnovni kongres esperantistov v Francoskem mestu Boulogne sur Mer.

Leta 2015 se bo odvijal 100. Svetovni kongres esperantistov (Universala Kongreso de Esperanto) v mestu Lille, Francija.

Raporto pri la agado de e-societo Maribor en 2014

La centra evento en la jaro 2014 estis la Zamenhoffesto la 13-an de decembro 2014 okaze de kiu ni rememoris pri Ivan Bratoš kaj lia poresperanta agado.

Estis tio okazo rememori ankau pri la antaŭ ne longe mortinta longatempa aktivulo Rudi Dietner.

Karmen Lešnik priskribis la vivon kaj laboron de L.L.Zamenhof.

Ĉar la 10-an de decembro pasis 40 jaroj de la unua rezolucio de UNESKO pri Esperanto, Mario Vetrih priskribis okazadojn rilatajn al akcepto de tiu rezolucio. Z.Tišljar parolis pri Ivo Lapenna kiu estis merita por sukceso de tiu ĉi internacia agnosko.

Pregled dela Esperantskega društva Maribor v letu 2014

Osrednji dogodek v letu 2014 je bila Zamenhofova proslava 13. decembra 2014 ob kateri smo se s spomnili Ivana Bratoša s pregledom njegovega dela na področju društva in esperanta.

Ob tej priliki smo se spomnili tudi nedavno preminulega člana društva Rudija Dietnerja.

Karmen Lešnik je orisala življenje in delo dr. L. L. Zamenhova.

Ker je 10. decembra minilo 40 let od resolucije UNESCO o esperantu je Mario Vetrih je orisal dogajanje okoli sprejetja resolucije, Z. Tišljar je spregovoril o Ivo Lappen, ki je bil zaslužen za sprejetje resolucije.

Udeleženci Zamenhofove proslave, 13.12.2014, Maribor, MČ Center, Meljska 37

Fine ni projekciis dokumentan filmon Universala Lingvo.

La ceteraj okazintaĵoj el la jaro 2014:

Printempe ni organizis porkomencantan kurson de Esperanto al kiu aliĝis dekdu kursanoj. La kurson finatingis 4 personoj. Aŭtune ni havis progresigan kurson por 5 personoj.

La 14-an de majo ni partoprenis en '*Lernparado – tagoj de lernantaj komunaj*' kiu okazis sur la Maribora placo Grajski trg. Ni havis tie informstandon.

La 21-an de majo kadre de Semajno de tutviva lernado Z. Tišljar prelegis '*Ĉu lingve ni estas egalrajtaj en EU?*'

La 31-an de majo ni gastis en urbeto Kidričevo en la Junularparko okaze de la aranĝo de neregistaraj organizoj '*En ĉirkaŭbrako de la ĉirkaŭa socio*'. Ni havis informstandon.

De la 6-a ĝis la 8-a de julio 4-membra delegacio de la societo partoprenis en Europa E-Kongreso en Rijeka.

Na koncu smo imeli projekcio dokumentarnega filma *Univerzalni jezik (Universala lingvo)*.

Ostali dogodki v letu 2014 so bili sledeči:

Spomladi smo organizirali zaĉetni teĉaj esperanta katerega se je udeležiilo dvanajst sluŝataljev. Teĉaj so zakljuĉili ŝtirje sluŝatalji. V jeseni smo imeli nadaljevalni teĉaj za pet sluŝataljev.

14. maja smo sodelovali na '*Paradi uĉenja - dnevi uĉeĉih se skupnosti*', ki se je odvijala na Grajskem trgu v Mariboru.

21. maja smo ob Tednu vseživljenjskega uĉenja imeli predavanje Z. Tišljara '*Ali smo jezikovno enakopravni v EU?*'

31. maja smo gostovali v Kidriĉevem v Parku mladosti na prireditvi nevladnih organizacij '*V objemu skupnosti*', kjer smo imeli informativno stojnico.

Od 6. do 8.julija se je ŝtiriĉlanska delegacio udeležiila Evropskega esperantskega kongresa na Reki.

Vesna Obradović kaj Vladimir Laričev partoprenis en SAT-kongreso en Dunan (Francio) kiu okazis inter la 9-a kaj 16-a de aŭgusto.

Inter la 16-a kaj 23-a de aŭgusto dum Internacia E-renkontiĝo en Plouesec (Francio) Vesna Obradović gvidis kurson de Espeanto por 12 kursanoj. Ĉiuj kursanoj estis plenkreskuloj el Francio.

La 13-an de septembro Z. Tišljar ĉeestis en internacia renkontiĝo de verkistoj kaj tradukistoj en Hraščina (Kroatio).

La 15-an de septembro ni gastigis la hispanan E-verkiston Miguel GUTIÉRREZ ADÚRIZ (verkista nomo: Liven Dek), kiu parolis pri sia verkista laboro.

La 30-an de septembro okaze de Eŭropa Lingva Tago Z. Tišljar prezentis nome de la Asocio por Eŭropa Konscio la portalon lingvo.info, kiun ellaboris projekta grupo gvidata de Eŭropa Esperanto-Unio kaj kiun financis EU.

Agado en unua duono de la jaro 2015

En januaro la societo kolektive aliĝis al Slovenia E-Ligo. Pludaŭris daŭriga kurso de Esperanto por 4 personoj.

La 21-an de januaro okazis regula jarkunveno de la membraro.

La 21-an de februaro okaze de *Tago de Gepatraj Lingvoj* ni organizis prelegon pri historio kaj ekesto de tiu tago.

Regula jarkunveno de la membraro | Redna letna skupščina, 21.1.2015, Maribor, MČ Center, Kacova 1

La 15-an de majo ni partoprenis en *Lernparado* en Ptuj kie ni havis standon (deĵoris: M. Vetrih, K. Kovač, Z. Kokanović kaj D. Jurač)

Samtage la 19-an de majo kadre de la *Semajno de amatora kulturo* Mario Vetrih prezentis al mariboraj civitanoj la agadon de nia societo.

Vesna Obradović in Vladimir Larichev sta se udeležila SAT kongresa v Dinanu, Francija, ki se je odvijal od 9.8. - 16.8.

Med 16. in 23. avgustom je na srečanju esperantistov v Plouesec-u, Francija, Vesna Obradović vodila konverzacijski tečaj esperanta za 12 udeležencev. Vsi udeleženci tečaja so bili odrasli iz Francije.

3. septembra 2014 se je Zlatko Tišljar udeležil mednarodnega srečanja esperantskih pisateljev v Hraščini na Hrvaškem.

15. september smo gostili španskega pisatelja Miguela GUTIÉRREZa ADÚRIZa (umetniško ime: Liven Dek).

30. septembra - ob Evropskem dnevu jezikov je Z. Tišljar v imenu Društva za evropsko zavest predstavil portal lingvo.info, ki ga je financirala Evropska esperantska unija in EU.

Delovanje društva v prvi polovici leta 2015

Januarja 2015 je društvo kot kolektivni član pristopilo Zvezi za esperanto Slovenije (ZES).

Nadaljevali smo s trajnim tečajem e-jezika.

21.1.2015 smo imeli redno letno skupščino društva.

21.2.2015 smo ob *Dnevu maternih jezikov* imeli predavanje o zgodovini nastanka tega praznika.

19.5.2015 smo se udeležili *Parade učenja* na Ptuj kjer smo imeli informativno stojnico (K. Kovač, Z. Kokanović, M. Vetrih, D. Jurač).

19.5.2015 smo ob *Tednu ljubiteljske kulture* (TLK) imeli za občane Maribora predstavitev delovanja društva in jezika esperanta (M. Vetrih).

Tago de gepatraj lingvoj | Dan maternih jezikov, 21.2.2015, Maribor, MČ Center, Kacova 1

La 22-an de majo kadre de Semajno de *Tutviva lernado* ni organizis prelegon pri propedeŭtika valoro de Esperanto (Mario Vetrih kaj Zlatko Tišljar)

22.5.2015 smo v sklopu *Tedna vseživljenjskega učenja* (TVU) imeli predavanje o propedeŭtiki (Mario Vetrih in Zlatko Tišljar).

Lernparado en Ptuj | Parada učenja Ptuj, 19. 5. 2015, Ptuj

La 4-an de junio okaze de 70-jariĝo de Zlatko Tišljar Melita Cimerman gvidis interparolon kun la jubileanto pri lia vivo kiu estis ĉefe dediĉita al Esperanto.

4.6.2015 je ob 70-letnici rojstva Z. Tišljara je Melita Cimerman vodila razgovor z jubilantom o njegovem življenjskem delu, ki je v večini bilo posveĉeno esperanto.

70-jariĝo de Zlatko Tišljar | 70-letnica rojstva Zlatka Tišljara, 4. 6. 2015, Maribor

Zlatko Tišljar - Pajo, 70 letnik

Pogovor in druženje z Zlatkom Tišljarjem - Pajom
ob 70. obletnici njegovega rojstva

Zlatko Tišljar - Pajo

Življenja Zlatka Tišljarja ni mogoče kar tako, na kratko, zajeti v besede. Zato se nam je v slabih dveh urah pogovora odgrnil pogled le na nekatera obdobja njegovega delovanja.

Zlatko je bil rojen v Zagrebu, kjer se je tudi šolal. Že izbira njegovih študijskih smeri nam kaže, da je bil že od nekdaj radoveden in nemiren duh, ki je zgodaj začel razmišljati o ustroju družbe in vlogi ter nalogah posameznika v družbi. Nikoli ni kar slepo verjel utečenim potem, nikoli ni novim družbenim trendom sledil brez razmišljanja in lastne kritične presoje, čeprav to ni bilo vedno lahko in mu je prineslo v življenju marsikatero nevšečnost včasih pa tudi resne težave.

Njegovo življenje in ustvarjanje lahko delimo na dve glavni obdobji: zagrebško in mariborsko. Zagrebško obdobje ni bilo posvečeno samo postavljanju temeljev za lasten intelektualni razvoj in uresničevanju prvih zamisli, ki so se mu ob tem porodile marveč je bilo posvečeno tudi življenju

v mladi družini. Že zgodaj je spoznal, da je njegovo poslanstvo kultura v najširšem smislu, zato se je ukvarjal z večino njenih pojavnih oblik. Istočasno pa je kulturo razumel kot I. Kant in sicer kot idejo moralnosti, ko ljudje zavestno usmerjajo svoja dejanja v dobre namene.

Za zagrebško obdobje je tako značilno raziskovanje in iskanje različnih poti ter možnosti za neovirano uresničevanje lastnih idej. Kot mlad človek se je spustil v podjetniške vode in ustanovil svoje lastno podjetje, ki se je ukvarjalo s kulturo kot glavno dejavnostjo. S svojimi sodelavci je postavil na noge Lutkovni festival, ki je v Zagrebu še danes tradicionalna prireditel, ukvarjal se je z založništvom in iskal nenavadne delovne izzive, ki mu jih vse do danes nikoli ni zmanjkalo. Zlatko je namreč eden tistih, ki so sposobni zelo hitro in brez nepotrebne navlake zaznati bistvo nekega problema in ga tudi umestiti v širši kontekst.

Kot dijak srednje elektrotehniške šole se je srečal z idejo esperanta, ki ji je ostal zvest vse do danes. Jezik ga je tako prevzel, da sta tudi njegovi hčerki odrasčali ob hrvaščini in esperantu kot drugemu jeziku. Vendar ga k esperantu ni pritegnil samo jezik kot precej nezapleteno sporazumevalno sredstvo med različnimi narodi ampak predvsem ideja in sporočilo, ki ju ta jezik nosi. Ludwik Zamenhof, oče esperanta je na kongresu esperantistov sam povzel bistvo svoje ideje, ko je povedal, da je esperanto poskus, "da bi na osnovi jezikovnega sporazumevanja porušili zidove med narodi in istočasno ljudi navajali, da v svojih bližnjih gledajo človeška bitja oziroma brate". Strpnost in spoštovanje različnosti med raznimi kulturami bi lahko tako pomembno prispevali k ohranjanju svetovnega miru.

*Melita Cimerman in Zlatko Tišljar, iz predstavitve
Tišljarjevega življenjskega dela
(Foto: Zdravko Kokanović)*

Po razmeroma mirnem in urejenem življenjskem obdobju pa se je leta 1991 zgodilo nekaj, kar je močno zamajalo Zlatkov optimizem in upanje v sožitje različnosti.

Sila velikih sprememb je porušila utečeno stanje v Evropi, še zlasti pa na Balkanu in ga vrgla v sredo vojnih dogodkov. Vedno kadar v življenju spremenimo ustaljeno okolje, ko zapustimo neko zvezo, poklic, hišo ali mesto bivanja je to lahko zelo boleče.

Ampak po tej začetni bolečini nastane vedno nekaj novega, odprejo se nam nova obzorja, postanemo bolj fleksibilni in tolerantni in nenazadnje tudi bolj učljivi. Enako se je zgodilo tudi Zlatku. Prisiljen je bil zapustiti rodni Zagreb, svojo hišo in družino in poiskati nov kraj za življenje in delo. Prišel je v Maribor.

Stanje v njegovi domovini Hrvaški in širše v Jugoslaviji ga je tudi po prihodu v Maribor globoko vznemirjalo in nenehno je razmišljal o vzrokih, ki so zakrivali propad sveta njegove mladosti. Leta 1992 je to skušal izraziti v pesmi:

Evropo, čovjeka si izdala

*U Bosni se urušila Evropa,
jer je tamo čovjeka izdala.*

*U Bosni su se tri vjere i tri naroda navikli na blizinu,
na užitak uslijed različitosti.*

*I kad je monstrum poslao kriminalne čete
da s podsmjehom razderu suživot,
Evropa je zatvorila oči.*

*Kad je monstrum iz Bijeloga Grada
taj grad u Crno Selo pretvorio,
i srpe poslao da ljude sasijeku,
jedan je rat sjeverno šezdeset ljudi progutao,
drugi je rat južnije šezdesettisuća usisao,
treći je rat još južnije šestotisuća proždri
dok je četvrti šezdeset milijona poželio.*

Probudi se Evropo!

*Monstrum je u visokom stanju trudnoće
i sposoban je poput maslačka razasuti sjeme mržnje
svuda po tvojim poljima.*

*Misleći da te se to ne tiče, uskoro ćeš se kajati
ne samo zbog mrtvih dječjih očiju na Balkanu,
već i uslijed krikova užasa tvojih majki.*

Tumor se sarkastički veseli tvojemu tkivu.

*Iz predstavitve Tišljarjevega življenjskega dela
(Foto: Zdravko Kokanović)*

Ker pa je Zlatko med tistimi, ki se znajo prepustiti gibanju in spremembam, in ki zna sprejemati življenje z vsemi sončnimi in senčnimi stranmi, je kljub vsem neugodnim okoliščinam pogumno začel z mariborskim obdobjem svojega življenja. Res, da je začel skoraj čisto na novo, vendar je bil tokrat oborožen z izkušnjami in celo vrsto znancev in prijateljev po vsem svetu, s katerimi je delil ideje in stališča. Zopet je ustanovil lastno podjetje, ki ga je poimenoval Inter-kulturo in ki bo naslednje leto slavilo 25 let delovanja ter se začel ukvarjati s podobnimi temami kot v zagrebških časih.

Izdajal je knjige v esperantu in omogočil nekaterim slovenskim pisateljem, da prodro do bralcev v daljnih, včasih za nas eksotičnih krajih, ki jih sicer nikoli ne bi dosegli, ker bi bili prevodi njihovih del mnogo predragi. Tudi sam je napisal nekaj knjig s področja jezikovne stroke in politike, v tujino so ga vabili na predavanja o jezikovnih problemih in problemih v družbi nasploh.

Organiziral je javne tribune, kjer je gostil osebe, ki so izstopale iz običajne sredine in so bile zato zanimive tudi drugim, ki so se iz njihovih izkušenj skušali naučiti kaj novega. V 90. letih je v avstrijskih mestih Celovec in Gradec sodeloval pri nastanku mestnih lutkovnih festivalov in festival v Gradcu La Strada še vedno razveseljuje gledalce. Bil je pobudnik in soustanovitelj Društva za evropsko zavest, v okviru katerega so potekali zelo aktualni forumi na temo Evropa, na katerih so strokovnjaki naše lokanlo okolje osveščali in obveščali o priložnostih in težavah, ki jih pridružitve Evropski uniji prinaša. Med prvimi v Sloveniji je že leta 1993 začel snovati in pripravljati evropske projekte, v katerih se je loteval različnih področij kulture. Jezik in vse njegove značilnosti ostajajo zanj tudi danes osrednja tema zanimanja in preučevanja, vidi ga kot sredstvo komunikacije pa tudi kot medija, ki nosi v sebi duh časa in omogoča kulturni spomin.

Projektu naravnanim na temo različnosti in istočasno bogastva evropskih jezikov je bila v letu 2006 dodeljena tudi nagrada za najboljši mednarodni projekt leta v Sloveniji. Druga tema, s katero se je poglobljeno ukvarjal in o kateri piše v svojih člankih je evropska identiteta. Na osnovi spremljanja političnega dogajanja v Evropi zagovarja prepričanje, da brez skupnih točk, ki bodo povezovale prav vse prebivalce Evrope, ne bo možno obdržati politične tvorbe, ki je nastala predvsem na gospodarskih in finančnih temeljih.

Prebivalci evropske skupnosti si morajo znati odgovoriti na vprašanje, kaj jih v primerjavi z drugimi političnimi tvorbami še združuje in za kaj si želijo, da jih povezuje.

S snovanjem takšnih projektov je nadaljeval tudi, ko se je zaposlil na Andragoškem zavodu v Mariboru kot mentor v programu Projektno učenje mladih. S svojimi bogatimi življenjskimi izkušnjami, neizčrpnim optimizmom in sprejemanjem različnosti je prinesel v ta program nove vrednote, ki jih je mladim posredoval z veliko razumevanja in ljubezni in jim včasih nadomestil manjkajoče starše oziroma družino.

V mariborskem obdobju se je nenehno izobraževal in zaključil formalni študij na mednarodni univerzi v San Marinu na temo kibernetike.

Esperanto pa je ostajal in ostaja še naprej v središču njegovega zanimanja in delovanja. Takoj po prihodu v Maribor pred 25. leti je oživil delovanje Esperantskega društva Maribor, postal je njegov zelo dejavni tajnik, organiziral srečanja in tečaje in sprejel tudi funkcijo tajnika evropske Esperantske zveze ter v Mariboru organiziral mednarodne kongrese v letih 1994, 1995 in 2007.

Pritegnila ga je tudi politika in s svojimi nazori je postal podpornik programa stranke Zeleni Slovenije, kjer se je vključil tudi v delovanje lokalnega odbora v Mariboru. Tudi tam je neutrudno opozarjal na sprejemanje drugačnosti, na razmišljanje o prihodnosti, na mirno reševanje problemov in na prizadevanje za družbo, ki bo imela razumevanje za vse svoje člane.

Zlatko Tišljar, vsem prijateljem in znancem znan pod vzdevkom Pajo, živi danes med Zagrebom in Mariborom. Tako v njegovi prvi kot tudi drugi domovini ga enako cenimo in spoštujemo in to predvsem zaradi njegove notranje moči in pozitivne energije, ki mu pomaga, da svojo življenjsko modrost prenaša tudi na vse v svoji okolici.

Melita Cimerman

Parada učenja na Ptuju

TEDEN VSEŽIVLJENJSKEGA
UČENJA, 15. – 22. 5. 2015

Parada učenja® 2015

PTUJ, 19. MAJ 2015

 LJUDSKA UNIVERZA Ptuj
Mi smo šola!

**ZNANJE JE VREDNOTA – OMOGOČIMO,
DA TO TUDI OSTANE!**

8 podporni programi Erasmus+ Evropske unije

V podporo obelježevanju 70. obletnice UNESCO

Slovenska nacionalna komisija za UNESCO

Andragoški center Republike Slovenije

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA IZOBRAŽEVANJE,
ZNANOST IN ŠPORT

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA DELO,
DRUŽINO IN SOCIALNE ZADEVE

Po letošnji odločitvi, da se ob Tednu vseživljenjskega učenja 2015 udeležimo Parade učenja na Ptuju, smo malo raziskali stanje esperanta oz. esperantistov v tem kraju. Nekaj osnovnih podatkov smo dobili od Janeza Zadravca, Milan Jarnovič je obiskal Arhiv na Ptuju.

Parada učenja Ptuj 2015, od leve: Davorin Jurač, Ana Ferrer Zdravec, Angela Bezjak, Vlasta Vučak (vnukinja Josipa Domanjka), Janez Zdravec, Mario Vetrih (foto: Zdravko Kokanovič)

Pvi tečaj esperanta v Sloveniji je bil na Ptuju leta 1907 na ptujski gimnaziji. Organiziral ga je dr. Ljudevit KOSER, ki se je esperanta naučil sam. Dr. Koser, rojen 1887 v Juršincih, je bil je doktor prava, odlikovani diplomat z znanjem številnih tujih jezikov in zelo deloven pionir esperanta v Sloveniji. Po prvem tečaju je leta 1908 ustanovil tudi prvo esperantsko skupino.

Dolgoletni vodja esperantske sekcije v Prosvetnem društvu "Svoboda" in redni sodelavec časopisa "Tednik" je bil Josip Domanjko. Sekcijo so vodili še Ciril Jurkovič, Franc Kosec in kot zadnja Angela Bezjak, ki se nam je pridružila na stojnici. V društvu so delovali še Martin Kojc, Franc Kosec, Rudolf Rakuša in Alojz

Parada učenja Ptuj 2015, od leve: Karlo Kovač, Ana Ferrer Zdravec in Janez Zdravec (foto: Zdravko Kokanovič)

Širec. Sekcija je bila leta 1978 odlikovana z občinskim priznanjem Veliko oljenko, ki jo podeljujejo za izjemne zasluge na področju kulturne dejavnosti. Trenutno sekcija ne deluje.

Mario Vetrih

Parada učenja Ptuj 2015, pojasnila interesentom (foto: Zdravko Kokanovič)

Alma Maksimilijana Karlin (1889–1950)

Kiamaniere mi fariĝis homo
„Mia revo estis scio kaj libero“

La kurioza rakonto pri la mondvojaĝinta, primondverkinta virino kaj esperantistino Alma M. Karlin (1889–1950) el Celje/Cilli/Celeo en Slovenio.

Senrigarde, ĉu oni pretas tion agnoski aŭ ne, sed Mezeŭropo ankaŭ niatampe pro sia komplika pasinto plenas je prisilentitaj rakontoj. Unu el ili, kiu finfine devas

Kako sem postala ĉovek
"Moje sanje so znanje in svoboda"

Nenavadna zgodba svetovne popotnice, pisateljice in esperantistke Alme M. Karlin (1889-1950) iz Celja, Slovenija.

Ne glede na to, ali se strinjate ali ne, ampak Srednja Evropa je tudi danes, zaradi njene zapletene preteklosti, polna zamolĉanih zgodb. Ena od njih, ki jo je konĉno

Alma M. Karlin s psom

esti nove malkovrita kaj denove rakontita, estas la priviva kaj priverkada rakonto pri la kosmopolito, mondvojaĝinto kaj primondverkinto, fraŭlino Alma Maximiliana Karlin (1889-1950) el Celje/Cilli/Celeo en Slovenio.

La delikata, kuraĝa, inteligenta kaj ankaŭ ambicia fraŭlino Alma M. Karlin devenas el la sudstiria provincnesto de la malnova Danubmonarkio, tamen ŝi iĝis unu el la plej famaj kaj plej admiritaj eŭropaj vojaĝlibraj aŭtoroj de la 1930-a jaroj, precipe pro siaj mondvojaĝoj inter la jaroj 1919-1927 kaj pro la el tio rezultitaj vojaĝspertaj libroj, kiel: *Einsame Weltreise* (Soleca mondvojaĝo), *Im Banne der Südsee* (Subsorĉe de la Suda Maro) kaj *Erlebte Welt* (La travivita mondo) – kiuj laŭvice aperis ĉe la eldonejo Wilhelm Köhler Verlag en Minden en Vestfalio kaj per 50.000 venditaj ekzempleroj spite la tiaman malbonan ekonomian situacion en Germanio kaj en Aŭstrio estis veraj sukcesegvendaĵoj.

treba na novo odkriti in ŝe enkrat povedati, je ĵivljenjska in pisatelska zgodba svetovljanke, svetovne popotnice in pisateljice gospodiĉne Alme Maximiliane Karlin (1889-1950) iz Celja / Cilli / Céleo v Sloveniji.

Izbirĉna, pogumna, inteligenta in tudi ambiciozna gospodiĉna Alma M. Karlin prihaja iz juĝnoŝtajerskega mesteca stare Donavske monarĥije, vendar je postala ena najbolj znanih in najbolj cenjenih evropskih potopisnih avtoric iz 30-let dvajsetega stoloĵta, ŝe posebej zaradi njenega potovanja po svet u v letih 1919-1927, o katerem je napisala veĉ popotniŝkih knjig, kot so: *Einsame Weltreise* (Samotno potovanje po svet u), *Im Banne der Südsee* (Urok juĝnega morja) in *Erlebte Welt* (Doĵiveti svet) - ki so bili po vrsti izdane pri zaloĝbi Wilhelm Köhler Verlag v Mindnu v Vestfaliji in bile s 50.000 prodanimi izvodi tudi resniĉno zelo velik prodajni uspeh, kljub takratnim slabim gospodarskim razmeram v Nemĉiji in Avstriji.

Alma Karlin – la filino de la jam oldiĝintaj gepatroj, de 60-jara aŭstria-hungara majoro kaj de 45-jara instruistino – naskita la 12-an de oktobro 1889, naskiĝis maldekstraflanke facile lamiĝinta kaj laŭ la kuracista prognozo ŝi devus dum sia tuta vivo resti ankaŭ mense hendikapita. Ĉar ŝi „pli kiel animo ol kiel korpo” ŝajnis, ŝi estis nomita Alma, Animeto. Estinte kvar jarojn aĝa, sub la kristnaska arbo troviĝis eta muskoloreta kofro kaj pliaj por oceana navigado nepraj objektoj por ŝin tiamaniere hororigi – ja se al ŝi io estis malpermesita, ŝi minacis al siaj gepatroj ĉiam tute energie: „Mi forvojaĝos al Ameriko!”

Cetere, ŝi estis ekstraordinare timema, silenta kaj en sin fermita infano. Post la morto de sia patro, kiu kiel la sola plenkreska persono trovis vojon al ŝia animo kaj deziris ĉe si, ke la eta knabino estu korpe fortika kaj anime forta, ŝanĝiĝis tiam ŝia mondo resp. ŝia senpera ĉirkaŭo tre forte. La patrino dediĉis sin, rilate sian edukadon, plu ĉefe al la ekstera plibeligo de sia filino. Tiel Alma devis ofte dum horoj vagadi tra la malhelaj ĉambroj de ilia malnova roma domo – kun fiksitaj okulŝirmiloj kaj oreŝirmiloj dense ĉekape, kun manoj dorse krucumitaj, por ricevi belan rektiĝiran sintenon kaj sub la severa ordono, turni siajn piedojn eksteren. Sed venis ankoraŭ pli malagrablaj tagoj. Dum kelkaj jaroj la adoleskinta fraŭlino estis sendita al certa ortopedia sanatorio en Labako (Ljubljana), la nuna ĉefurbo de Slovenio, kie ŝi suferis korpe pro la ekzercoj en gimnastiko kaj sinetendiĝo, kiel ankaŭ anime.

Vere brave, kun obstina eltenado ŝi sukcesis, estinte 18 jarojn aĝa, fari ekzamenon por esti instruistino de la franca kaj angla lingvoj. Tiamaniere la unua grava ŝtono por ŝia libero kaj memstareco estis metita. Por fine sin emancipi de sia patrino kaj de la etburĝa medio de Celeo kaj por povi kontraŭstari ĉion kaj ĉiun, ŝi forvojaĝis al Londono. En la metropolo kun sep milionoj da loĝantoj ŝi dumtage laboris en iu tradukaranĝa buroo, kaj en sia eta libertempo ŝi studis lingvojn. En la jaro 1914 ŝi finekzamenis ĉe la Society of Arts en la brita metropolo pri ok lingvoj kun la plej bona sukceso en la itala. Sed nur antaŭ nelonge estis malkovrite, ke ŝi parolis ankaŭ Esperanton kaj ĝin instruis. Post la nuligita fianĉeco kun iu Ĉino kaj dum la eksplodo de la I-a mondmilito ŝi migris en neŭtralan Norveĝon kaj poste Svedion.

Alma Karlin - hĉi ĝe ostarelih starŝev, 60-letnega avstrijsko-madĝarskega majorja in 45-letne uĉiteljice – je bila rojena 12. oktobra 1889, od rojstva je rahlo ŝepala na levo nogo in po zdravnikovi napovedi bi morala biti celo ĵivljenje tudi duŝevno prizadeta. Ker je bila "bolj duŝa kot telo," se je zdelo, je bil imenovana Alma, Duŝica. Bila je stara ŝtiri leta, ko je naŝla pod boĝiĉnim drevesom majhen miŝje siv kovĉek in veliko potrebfŝĉin za potovanje po oceanih, da bi jo tako prestraŝili – zato, ker je, ĉe ji je bilo kaj prepovedano, vedno zelo energiĉno zagrozila svojim starŝem: "Odpotovala bom v Ameriko!"

Alma M. Karlin

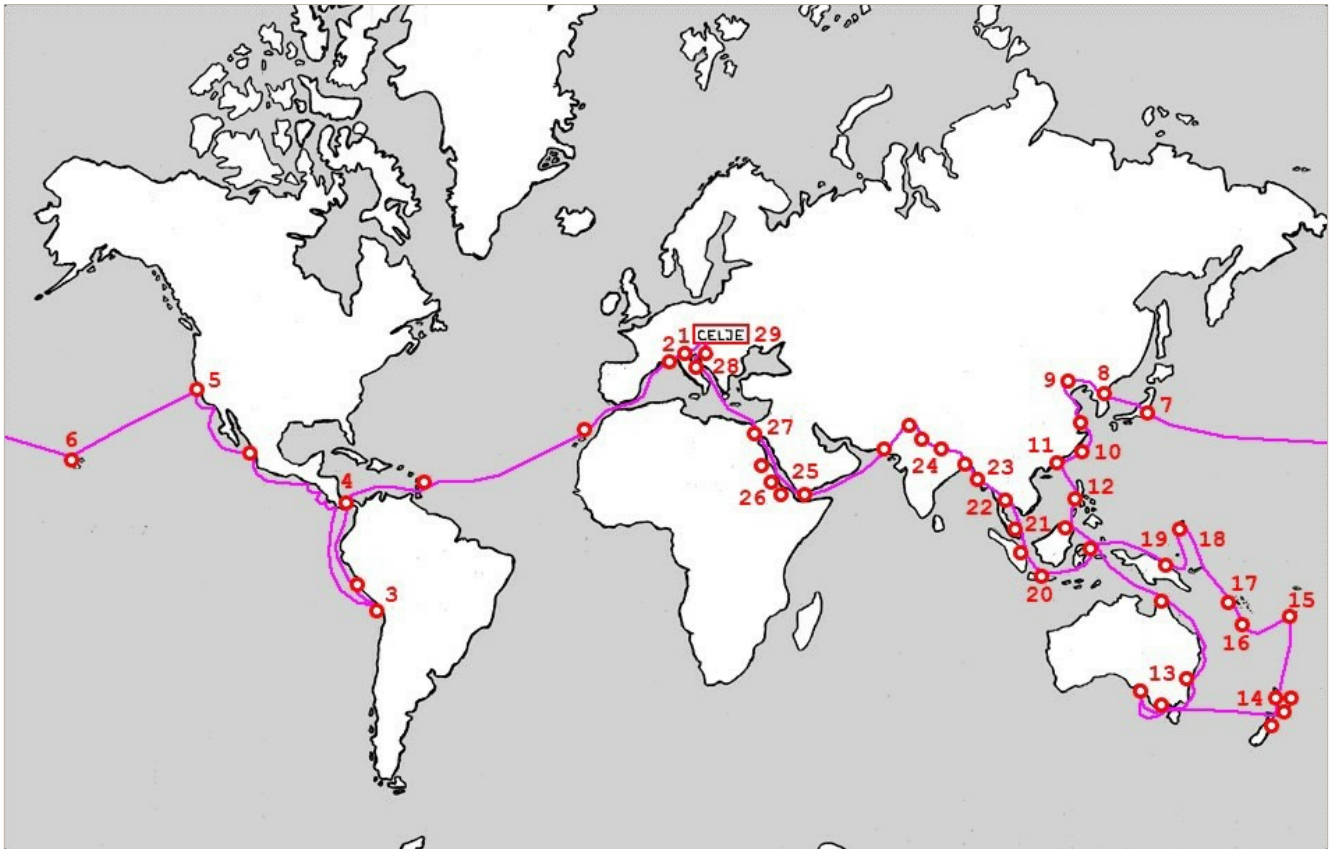
Bila je izredno srameĝljiv, tih in bolj vas zaprt otrok. Po smrti njenega oĉeta, ki je bil edina odrasla oseba, ki je naŝla pot do njene duŝe in si ĝelela, da bi bila deklica fiziĉno in psihiĉno moĉna, se je zelo moĉno sprenil njen svet oziroma njena okolica. Mati se je glede na svojo vzgojo odloĉila, da bo veĉjo pozornost namenila hĉerini zunanĵosti. Tako se je morala Alma pogosto cele ure sprehajati po temnih prostorih njihove stare rimske hiŝe - s tesno pritrjenimi oĉesnimi in uŝesnimi ŝĉitniki in rokami, prekrizanimi na hrbtu, da

bi dobila pravilno ravno drĝo, in s strogim ukazom, da obraĉa svoje noge navzven. Vendar so priŝli ŝe bolj ĵalostni dnevi. Za nekaj let je bilo odraŝĉajoĉe dekle poslano v zanesljiv ortopedski sanatorij v Ljubljani, danes glavnem mestu Slovenije, kjer je trpela tako telesno zaradi gimnastiĉnih vaj in raztezanja kot tudi duŝevno.

Zelo pogumno ji je s trmasto vzdrĝljivostjo uspelo, da je pri 18 letih naredila izpite za uĉiteljico francoskega in angleŝkega jezika. Tako je bil postavljen prvi pomemben kamen za njeno svobodo in neodvisnost. Da bi se konĉno osamosvojila od svoje matere in malomeŝĉanskega celjskega okolja in da bi lahko nasprotovala vsemu in vsakomur, je odpotovala v London. V metropoli s sedmimi milijoni prebivalcev je podnevi delala v neki prevajalski pisarni. V svojem skopem prostem ĉasu je ŝtudirala jezike. Leta 1914 je naredila zakluĉne izpite na Society of Arts v britanski metropoli iz osmih jezikov, z najbolĝim uspehom v italijanŝĉini. Vendar je bilo ŝele pred kratkim odkrito, da je govorila in pouĉevala esperanto. Po odpovedani zaroki z nekim Kitajcem in izbruhu prve svetovne vojne se je naselila v nevtralni Norveŝki in pozneje v Ŝvedski.

En Skandinavio denove aperis ĉe ŝi interna premo el ŝia infaneco, esprimi siajn spertojn en versa formo kaj siajn travivaĵojn priskribi proze. Tie ŝi ankaŭ faris decidon, fariĝi verkisto kaj mondvojaĝanto. Denove reveninta en sia hejma urbo Celso ŝi fondis privatan lernejon por fremdaj lingvoj, en kiu ŝi, se nepre, instruis ankaŭ dek horojn potage, por tiel akumuli sian startkapitalon por la planitaj mondvojaĝoj.

V Skandinavio se je ponovno pojavil njen notranji pritisk iz otroŝtva, da izrazi ŝvoje obĉutke v verzih in ŝvoje izkuŝnje v prozi. Tam je ŝprejela odloĉitev, da bo postala pisateljica in ŝvetovna popotnica. Po povratku v domaĉe mesto Celje je ustanovila zasebno ŝolo za tuje jezike, v kateri je, ĉe je bilo potrebno, uĉila tudi deŝet ur dnevno, da bi tako zbrala zaĉetni kapital za naĉrtovano potovanje po ŝvetu.

Alma M. Karlin - pot okoli ŝveta

La 24-an novembron 1919 la afero iĝis matura. Provizita per la tajpmaŝino Erika, sen ajna subteno fare de subvenciantoj, rekomendaj leteroj, ligoj kaj akompanoj, nur kun fido je propa forto kaj obstino, kiel ankaŭ je propraj kapacitoj, ĉie en la mondo aranĝi por si eblecojn perlabori monon per instruado, verkado kaj tradukado, vojaĝis ŝi perŝipe unue al Sudameriko. Ne per la aventuremo, sed per la plano, per vorto kaj skribo labori inter la popoloj por la tutmonda paco kaj samtempe observi la mondon precipe per la okuloj virinaj, ŝi estis allogita en la larĝan mondon, tien ĝis la plej ekzotaj fremdaj landoj. Kiam ŝi post pli ol ok jaroj, fine de decembro 1927 revenis al Celso, korpe plene elĉerpita pro atakoj de malario, tropikaj malsanoj kaj stomakdoloroj kaj psike plene malfortiĝinta, malantaŭ ŝi estis vojaĝa navigado kaj esplorado ĉirkaŭ la tuta terglobo. Ŝia atlantika vojaĝo en la tria klaso meze inter du ŝipetaĝoj kondukis ŝin de Genovo unue al Sudameriko kaj Mezameriko: ĝis la indiĝenaj virinoj, kiuj per magio kaj magiaj formuloj okupiĝis, kaj ĝis la viraj indiĝenoj, kiuj preparis al ŝi la plej oftajn malfacilaĵojn kaj ŝin malestimis;

Dne 24. novembra 1919 je naĉrt dozorel. Z ladjo je najprej odpotovala v Juŝno Ameriko, opremljena s pisalnim ŝtrojem znamke Erika, brez spremstva, priporoĉilnih pisem, zvez in ŝopotnikov, le z vero v lastno moĉ in vztrajnost ter v lastne ŝposobnosti, da si s ŝvojim znanjem laħko povŝod po ŝvetu priskrbi prilooĝnost zasluŝiti denar s pouĉevanjem, pisanjem in prevajanjem. Ne pustolovŝko, ampak z naĉrtom, da z beŝedo in pisanjem dela med ludmi za ŝvetovni mir in hkrati opazuje ŝvet, predvŝem pa z oĉmi ŝenske, se je odpeljala v ŝirni ŝvet, v najbolj eksotiĉne deŝele. Ko se je po veĉ kot osmih letih, ob koncu decembra 1927, vrnila v Celje, fiziĉno ĉisto izĉrpana zaradi napadov malarije, tropŝkih bolezni in trebuŝnih boleein in duŝevno popolnoma oslabela, je bilo za njo potovanje in raziskovanje ŝkoraj celega ŝveta. Njena plovba ĉez Atlantik v podpalubju ladje, jo je vodila od Genove najprej v Juŝno in Srednjo Ameriko, do domorodnih ŝensk, ki ŝo jo pritegnile s ĉarovnijami in ĉarobnimi formulami, do domorodnih moŝkih, ki ŝo jo pogosto povzroĉali teŝave, ĉetudi je neki pesnik v Peruju osvojił njeno ŝrce.

kvankam iu poeto en Peruo konkeris ŝian koron. En Usono kaj Havajo regis, laŭ la sperto de Alma, unu nura lingvo: „Money, money, money.” Poste ŝia vojaĝo kontinuigis ĝis Japanio, kie la mondvojaĝanta virino el Celeo povis kompili siajn plej belajn vojaĝmemorojn. Ŝi laboris dum certa tempo en la germana ambasejo en Tokio kaj ŝi havis aliron al multaj tiutempaj japanaj artistoj, kiujn ŝi admiris kaj de kiuj ŝi lernis pentri japanstilo. Eĉ ŝi enamiĝis en japanan pentriston, sinjoron

I., kies „Domon de la Homoj” respektive la domon de ilegale liberigitaj gejoj ŝi poste en Taivano rapidege forlasis. Sekvis Ĉinio, Koreio, Aŭstralio kaj Novzelando kiel la plej interesaj vojaĝceloj de ŝi. En la Suda maro Alma dum du jaroj sin ekspoziciis al ekstremaj kondiĉoj kaj entuziasme studis diversajn sorĉadojn super amo kaj morto, la superstiĉojn pri diversaj diaĵoj kaj ankaŭ la kuriozajn kutimojn de la indiĝenoj sur la sennombraj sudmaraj insuloj, kion ŝi poste ankaŭ en siaj libroj „Mystik der Südsee” (La mistiko de la Suda maro) elĉerpe priskribis. Antaŭ la reveno hejmen ŝi akompanite de forta penado kaj sub la ekstrema sinofero frekventis ankoraŭ

Indonezion, Novgvineon, Javaon, Malajzion, Hindion kaj Pakistanon. „Ok jaroj da eterne interŝanĝantaj mirakloj, impresoj, landoj, popoloj, spertoj, sinoferoj; ok jaroj da malfacilaj luktoj, sed ankaŭ da plej profundaj travivaĵoj faris min tio, kio mi nun estas. Se la kolerao de tropikoj min ŝanĝis kaj la arde varmegaj tropikoj min ardigis, tamen la mistiko de multaj rasoj ĉion ĉi vualis per kvazaŭ arĝenta vapore, kio tuŝis mian koron. Malantaŭ la amara troviĝas la bela; malantaŭ la humiliĝoj kaj suferoj troviĝas la grandeco kaj la profundeco, kaj tiu nekutima miksaĵo de bono kaj malbono likviĝas en lagon de memoroj, el kiu mi ĉerpas miajn verkojn.

V Združenih državaĵ Amerike in na Havajih je vladal, po Almini izkušnji en sam jezik: "Denar, denar, denar." Potem se je njeno potovanje nadaljevalo do Japonske, kjer je svetovna popotnica iz Celja zbrala svoje najlepše spomine s potovanja. Nekaj časa je delala na nemškem veleposlaništvu in imela stike s številnimi takratnimi japonskimi umetniki, ki jih je občudovala in od katerih se je naučila slikati v japonskem stilu. Tudi ona se je zaljubila

v japonskega slikarja, gospoda I., ĉigar "hiŝo ljudi" z ilegalno osvobojenimi gejsami je kasneje na Tajvanu naglo zapustila. Sledijo Kitajska, Koreja, Avstralija in Nova Zelandija, njeni najbolj zanimivi cilji potovanja. V Juĝnem morju je bila Alma dve leti izpostavljena ekstremnim pogojem, kljub temu pa je n a v d u ŝ e n o raziskovala razliĉne lubezenske in smrtonosne uroke, vraĝeverja in nenavadne obiĉaje domorodcev n a ŝ t e t i h juĝnomorskih otokih, ki jih je kasneje tudi izĉrпно opisala v svoji knjigi "Mistika juĝnega morja". Pred vrnitvijo domov je z m o ĉ n i m prizadevanjem in skrajno poĝrtvovalno prepotovala ŝe Indonezijo, Novo

Spomenik Alme M. Karlin v Celju, delo kiparja Vasilija Ĉetkoviĉa

Gvinejo, Javo, Malezijo, Indijo in Pakistan. "Osem let vedno novih dogodivŝĉin, vtisov, deĝel, ljudstev, izkuŝenj, odrekanj, osem let teĝkega boja, a tudi najgloblĝega doĝivljanja, je iz mene naredilo to, kar danes sem. Res je, da me je tropska blaznost spremenila kolera, da sem zgorela v njihovi razbeljeni vroĉini, vendar je mistika ŝtevilnih ras okrog vsega, kar se me dotakne, spletla srebrno meglico. Za vsem bridkim stoji nekaj lepega, za poniĝanji in trpljenjem nekaj velikega in globokega, in ta nenavadna meŝanica dobrega in zlega se je zlila v morje spominov, iz katerega ustvarjam svoja dela.

Mi ĉiukaze vidas la mondon per aliaj okuloj ol la plimulto da homoj, tamen mi min konsolas per la penso, ke probable tie troviĝas mia unuola valoro kiel verkisto, ĉar mi ĉi tie registras signalojn el diversaj vizaĝanguloj, kiuj por la aliaj restas nevideblaj."

Dum sia mondvojaĝo ŝi sukcesis konekti ligojn kun la germanaj, aŭstria, kiel ankaŭ kun la japanaj, ĉinaj kaj aŭstraliaj gazetoj kaj revuoj, kiuj publikigis ŝiajn vojaĝskizojn kaj aliajn kontribuojn. En la jaro 1921 aperis ankaŭ ŝia unua romano „Mein kleiner Chinese" (Mia eta Ĉino). Tuj post ŝia reveno hejmen en Celjo fine de decembro 1927 ŝi prilaboris siajn vojaĝtravivaĵojn por proponi ilin sur la germanlingva merkato. Ŝia vojaĝtrilogio „Einsame Weltreise" (La soleca mondvojaĝo), „Im Banne der Südsee" (Sub la sorĉo de la Suda maro) kaj „Erlebte Welt" (La travivita mondo) en Germanio kaj Aŭstrio fariĝis financa kaj publiksimpatia sukceso. Ŝi same estis invitita al multaj prelegoj kaj radiodissendoj en tuta Eŭropo. La fraŭlino

Alma M. Karlin fascinis siajn legantojn kaj aŭskultantojn per sia preciza kaj akraspirita talento de observo, per kiu ŝi vidis ĉion kaj volis ĉion esplori kaj kompreni. Ŝi (sub)konscie ĉie en la mondo kunprenis Eŭropon kiel mezurunuon kun si, tamen ŝi vidis kaj raportis multe pli detale kaj nuancriche ol ŝiaj viraj vojaĝkolegoj el Eŭropo tion faris. „Kio estas la aventura vivo de grandskalaj viroj kontravu la virina vivo kiel tiu ĉi," skribis la germana revuo „Monatshefte" en Berlino kaj per tio diris, kion ankaŭ multaj legantoj sentis: la fortan admiron super tiu ĉi virino. „La plej aventura vojaĝlibro de nia tempo. [...] Alma M. Karlin malkovris neniun novan landon, sed la aventuroj de la ĉiutaga vivo, kiujn ŝi renkontis dum sia mondvojaĝo, estas pli streĉaj kaj stimula ol la raportoj de kelkaj esplorvojaĝoj" estis skribite en la raportoj de „Deutsche Kolonialgesellschaft" (Germana kolonia societo). „La vojaĝoj de niaj grandaj esploristoj estas, kompare kun tio, kion Alma M. Karlin travivis, komfortaj promenoj", raportis „Das Echo" el Berlino. Paralele kun la vojaĝlibroj viciĝis en la sekvaj jaroj ankaŭ romanoj kun eksota kaj teozofia fono, rakontoj kaj eseoj, sed ĉiuj kun malpli da sukceso. Post la II-a mondmilito subite ekregis ĉirkaŭ ŝi silento.

Vedno sem videla svet z drugimi očmi kot večina ljudi, vendar me tolaži misel, da sem verjetno tam našla mojo edinstveno vrednost pisateljice, ker sem zabeležila signale iz različnih zornih kotov, ki so za vse druge ostali nevidni."

Alma Karlin - iz potovanja okoli sveta

Med njenim potovanjem okrog sveta se ji je uspelo povezati tako z nemškimi in avstrijskimi, kakor tudi z japanskimi, kitajskimi in avstralskimi ĉasnikoj in revijami, ki so objavljali njene popotne skice in druge prispevke. Leta 1921 je izšel njen prvi roman "Moj mali Kitajec". Takoj po vrnitvi domov v Celje konec decembra 1927 je napisala svoje potopise, da bi jih ponudila nemškemu trgu. Njena potopisna trilogija "Einsame Weltreise" (Samotno potovanje), "Im Banne der Südsee" (Urok južnega morja) in "Erlebte Welt" (Doživeti svet) je bila v Nemčiji in Avstriji finanĉno uspešna in zelo lepo sprejeta pri bralcih. Mlada Alma M. Karlin je bila povabljen na številna predavanja in bila gostja v radijskih oddajah po Evropi. Svoje bralce in poslušalce je očarala s svojim natanĉnim in

ostroumnim talentom za opazovanje, s katerim je vse videla in ŝelela vse raziskati in razumeti. Zavestno ali podzavestno je bila z njo povsod po svetu Evropa kakor merilo. Na potovanjih je videla in poroĉala o veliko veĉ podrobnostih in odenkih kakor njeni evropski moški kolegi. "Kaj je pustolovsko ŝivljenje pomembnih moŝ v primerjavi z ŝivljenjem takŝne ŝenske," je pisalo v nemŝki reviji "Monatshefte" v Berlinu in s tem povedali, kar je ĉutilo tudi veliko bralcev: moĉno obĉudovanje te ŝenske. "Najbolj drzen potopis naŝega ĉasa. Alma M. Karlin ni odkrila nobenih novih deŝel, temveĉ dogodivŝĉine vsakdanjega ŝivljenja, ki jih je sreĉala med svojim potovanjem po svetu, ki so bolj napete in spodbudne iz poroĉil raziskovalnih ekspedicij" je bilo napisano v poroĉilih Deutsche Kolonialgesellschaft "(Nemŝka kolonialna druŝba). "Izleti naŝih velikih raziskovalcev so v primerjavi s tem, kar je doŝivela Alma M. Karlin, udobni sprehodi", poroĉa "Das Echo" iz Berlina. Vzporedno s potopisi so v naslednjih letih sledili romani z eksotiĉno in teozofsko vsebino, zgodbe in eseji, ampak z vse manj uspeha. Po 2. svetovni vojni je okoli nje zavladal molk.

Al la germanlingva - la germana lingvo kiel la lingvo de la okupanto ankoraŭ longtempe post la II-a mondmilito en Jugoslavio malrespektita – la nova jugoslavia aŭtoritato pro malfido ne disponigis pasporton kaj tiel ŝi en eksterlando ne povis akiri vendomerkaton por siaj jam verkitaj libroj. Kaj tio spite la fakton, ke ŝi partoprenis la

Razstava v Pokrajinskem muzeju Celje (2011)

partizanan batalon kaj ke ŝi estis enprizonita en la nazia karcero en Celeo kaj ke ŝi publike akuzis la reĝimon de Hitler. Alma M. Karlin mortis en la jaro 1950 en amara povreco kaj kiel artisto plene forgesita en eta kabano en la holmo Pečovnik apud Celeo.

„Mi verkos dum helaj kaj malhelaj tagoj, ĝis la Eternulo forprenos la plumon el mia mano. Por verki ni verkistoj tamen estis naskitaj, kaj ni devas tiom longe lukti kaj tramalsatiĝi, ĝis ni klare pruvis, ke nia arto estas la plej alta afero de niaj koroj”, skribis la esperantisto kaj la granda mondovojaĝanto el Celeo Alma M. Karlin.

Jerneja Jezernik
Elgermanigis Vinko Ošlak

La urbo Celeo; slovene Celje, germane Cilli, en la tempo de la Habsburga monarkio estis dulingva urbo, en kiu la plimulton prezentis la germane parolanta loĝantaro. Alma M. Karlin naskiĝis same en la germane parolanta familio, ŝia gepatra lingvo estis la germana, do ŝi verkis germanlingve. Tamen ŝi scipovis ankaŭ la slovenan, kaj akorde kun sia mondpercepto ŝi ne havis kontraŭslovenajn sentojn, ĝuste kontraŭe, dum la okupacia tempo ŝi plene solidariĝis kun la okupita slovena popolo. Bedaŭrinde la nova komunisma ŝtata povo same kondutis naciisme kaj traktis la mondfaman verkiston Alma M. Karlin kiel malamikon nur pro ŝia etna kaj lingva aparteno. – Rimarko de tradukisto..

Kot nemŝko govoreči - nemŝki jezik kot jezik okupatorja je bil še dolgo po 2. svetovni vojni nezaželen – ji nova jugoslovanska oblast ni izdala potnega lista in tako v tujini ni mogla prodati svojih že napisanih knjig, in to kljub dejstvu, da je sodelovala v partizanskih bojih, da je bila zaprta v

nacistiĉnem zaporu v Celju in da jo je javno obtožil Hitlerjev reĝim. Alma M. Karlin je umrla leta 1950 v hudi revŝĉini in kot umetnica popolnoma pozabljen a v majhni koĉi na hribu Pečovnik poleg Celja.

„Piŝem v svetlih in temnih dneh, dokler mi Gospod ne bo vzel peresa iz roke. Pisat elji smo bili vendar rojeni za pisanje in se moramo tako dolgo bojevati in biti nezadovoljni, dokler ne bomo jasno dokazali, da naŝa umetnost izvira iz naŝih src,” je napisala esperantistka in velika svetovna popotnica iz Celja Alma M. Karlin.

Iz nemŝĉine v esperanto prevedel Vinko Oŝlak
V slovenŝĉino prevedel Milan Jarnoviĉ

Mesto Celje, nemŝko Cilli, v ĉasu habsburŝke monarĉije je bilo dvojeziĉno mesto, v katerem je bila veĉina nemŝko govoreĉih prebivalcev. Alma M. Karlin je bil rojena prav v nemŝko govoreĉi druŝini, njen materni jezik je bila nemŝĉina, torej je pisala v nemŝĉini. Vendar pa je znala tudi slovensko, po svojem svetovnem nazoru ni bila nasprotnica Slovencev, nasprotno, v ĉasu okupacije je v celoti soĉustvovala z okupiranim slovenskim ljudstvom. Na ŝalost je nova komunistiĉna drŝava ravnala kakor nacisti in obravnavala svetovno znano pisateljico Almo M. Karlin kot sovraŝnico samo zaradi njene etniĉne in jezikovne pripadnosti. – Pripomba prevajalca iz nemŝĉine v esperanto.

Jerneja Jezernik (1970), diplomirana slovenistka in germanistka, ŝivi in dela med Ljubljano in Celovcem. V mladih letih se je nauĉila tudi esperanta. Pouĉevala je slovenŝĉino v slovenskih dopolnilnih ŝolah v Nemĉiji (Baden-Württemberg, Berlin), urejala kulturno prilogo koroŝkega tednika *Nedelja*, vodila Slovensko ŝtudijsko knjiŝnico v Celovcu. Je urednica pri celovŝki zaloŝbi Wieser za izdajanje literarnih prvencev v slovenŝĉini *"Popki literature"* in tedenskih oddaj o literaturi *"Literarni razgled"* na celovŝkem radiu Agora. Ŝe veĉ let preuĉuje dediŝĉino svetovne popotnice in pisateljice iz Celja Alme M. Karlin. Prevedla je njene *Japonske novele* in *Smrtonosni trn* ter o njej napisala prvo celovito monografijo *Alma M. Karlin - drŝavlanka sveta*.

Potres v Nepalu

Spomladi letos sem navezal stike z Nepalskim esperantistom Razenom Manandharjem. Na spletu objavlja svoj blog (tudi v esperantu: <http://razeno.blogspot.com>). Po krajši korespondenci sva se dogovorila za objavo njegovega teksta v našem glasilu. No, in vmes se je zgodil hud potres. Tako se priložen tekst nanaša na njegovo doživljanje te naravne katastrofe. Zapis sicer več ni zelo aktualen, je pa vseeno oris neposrednega doživetja.

Mario Vetrih

Tertremo, la sperto de malbonŝanca civitano de Katmando

Post ses tagoj de tertremo, nun homoj en Nepalo estas preskau certaj, ke la tertremo ne revenos.

Estis la neforgesebla sabato. Mi estis biciklanta sur strato, kiam mia biciklo ne volis iri

rekte. Mi sentis tremadon kaj tuj komprenis, ke estis tertremo. Mi kulis sur la strato kaj vidis, kiel altaj domegoj tremis super mia kapo. Mi nek povis kuri nek povis iri elinter la domoj. Mi vidis morton tiom proksime al mi, ke mi tuj rememoris vizagojn de miaj familianoj kaj aliaj karuloj ...

Poste mi biciklis al mia hejmo kiam la afero estis trankvila. Mi vidis, ke la muro je unu flanko de mia domo estis rompita kaj la alia muro simple estis transversita. Kaj cio en mia domo trovigis sur la planko - precipe miaj memoraroj el Japanio, Koreio, Danio kaj Francio, rompita kulis sur la planko. Mi tuj telefonis al miaj konatuloj, familianoj, mi ne sukcesis kontakti ek unu personon. La telefonreto jam estis blokita. Kaj ankau ne funkciis la interreto. Mi volis informi miajn samideanojn, ke mi plu vivas, per fejsbuko. Mi malsukcesis. Mi ne plu volis trovi en la domo kaj mi iris eksteren per mia motorciklo.

Mi vidis, ke multaj domoj - kaj grandaj kaj malgrandaj, novaj kaj malnovaj, estis detruitaj kaj estis hororo cie. Homoj rigardis cion per grandaj okuloj, kvazau ili ne povus kredi, kio okazas antau iliaj okuloj. Kortusite mi vidis, ke multaj historiaj monumentoj, la sola turo de Katmando, temploj de la 16a kaj 18a jarcentoj, falis sur teron en pecoj. Ili estis tiel belaj, kun ligna arto kaj tradicia arkitekturo, kaj mi scias, ke oni ne povas rekonstrui gin en venonta jarcento ...

Poste mi trovis novajon. Estis la plej granda tertremo en Nepalo en pasintaj 82 jaroj. Gi havis gradon de 8.6 kaj tio okazis je 11.45 anatautagmeze. La centro de la tertremo estis en Barpak de la distrikto Gorkha. Kaj gia efiko trovigis ne nur en la tuta lando, sed ankau en proksimaj regionoj de Cinio kaj Hindio, ekz. en Uttar Pradesh kaj Sikkim.

Potres, izkušnja nesrečnega državljana Katmanduja

Ŝest dni po potresu so ljudje v Nepalu skoraj prepričani, da se potres ne bo več ponovil.

Bila je nepozabna sobota. Kolesaril sem po cesti, nenadoma moje kolo ni več ŝlo

naravnost. Začutil sem tresenje in takoj razumel, da je potres. Ležal sem na cesti in videl, kako se visoke hiŝe tresejo nad mojo glavo. Ne bi mogel niti teči niti oditi izmed hiŝ. Videl sem smrt tako blizu ob sebi, da sem se takoj spomnil obrazov svoje družine in drugih dragih ...

Kasneje, ko je že bilo mirno, sem odkolesaril domov. Videl sem, da je en zid naŝe hiŝe prelomljen, drugi se je prevrnil. Vse v moji hiŝi je bilo na tleh - tudi moji spomini z Japonske, Koreje, Danske in Francije so bili polomljeni. Takoj sem telefoniral znancem in družinskim članom, nikogar nisem uspel dobiti. Telefon ni več deloval. Tudi internet ne. Hotel sem s facebookom obvestiti somiŝljenike, da sem živ. Ni mi uspelo. Nisem več ŝelel biti v hiŝi in sem se z motorjem odpeljal.

Videl sem, da je poruŝenih veliko hiŝ, velikih in majhnih, novih in starih, povsod je bila groza. Ljudje so vse gledal z začudenimi oĉmi, kakor da ne morejo verjeti, kaj se dogaja pred njihovimi oĉmi. Ŝalosten sem videl, da je veliko zgodovinskih spomenikov poruŝenih - stolp v Katmanduju in temploj iz 16. in 18. stolecja. Bili so tako lepi, z umetniŝko obdelanim lesom in tradicionalno arkitekturo, vem, da ga ne bodo mogli obnoviti v naslednjem stolecju ...

Potem sem izvedel, da je bil to najveĉji potres v Nepalu v zadnjih 82 letih. Imel je stopnjo 8,6, zgodil se je ob 11.45 dopoldne. Srediŝĉe potresa je bilo v Barpaku v okroŝju Gorkha. Ni prizadel samo cele drŝave, ampak tudi sosednje regije Kitajske in Indije, na primer Uttar Pradesh in Sikkim.

Ni ankoraŭ ne forgesis la tertremoj de 1934. Tiam la logantaro ne estis tiom granda kaj ankau ni ne havis tiom altajn domegojn en Katmandu. Ni iel sukcesis arangi la aferon, car la registaro (kvankam mankis al ni demokratio) ne estis korupta kaj la subteno venis sufiĉe bone. Nun la situacio estas tre malsimila. La logantaro de Katmandu pli ol

50-oble pligrandigis. Homoj vivas en tre malbonaj cirkonstancoj. Ciuj deziras havi sian propran domon en Katmandu, aldone al ilia domo en iliaj distriktoj. El tio rezultas, ke mankas malferma publika loko en la cefurbo.

La katastrofo atingis la plej malproksimajn vilagojn kaj la montaron. Multaj turistoj mortis, trovigante en la montaro. Kaj ankau vilaganoj, kiuj vivis en la montaro, ne povis eskapi morton.

Jam mortis 5600 homoj kaj oni diras ke pli ol 1000 pliaj homoj estas ankoraŭ malaperantaj. Ni ne scias, kiam ni sukcesos retrovi ilin au iliajn kadavrojn.

Ni ja havas bonajn legojn por domkonstruado. Sed la oficistoj en la urba oficejo prenas kontraŭlegan monon kaj donas permeson konstrui malbonajn konstruaĵojn. Pro tio nun ni vidas pli da detruo. Kaj malmulte da homoj bone konas la valoron de kulturaj heredaĵoj. Oni nuntempe venas al Katmandu nur por akiri monon. Ili ne povas esti parto de la kulturo de Katmandu. Domage.

Pli kaj pli mi trovas novajn pri mortoj kaj vundigoj de miaj karuloj, amikoj kaj parencoj. Mi iris ĉien ĉiutage nur por vidi ruinojn, kadavrojn elĵetitajn, kaj vunditojn en hospitaloj. Estis hororo, de kiu mi tamen ne volis esti malproksime.

Dum kvar tagoj mi vivis sen elektro kaj sen reta kontakto. Estis kvazaŭ puno. Mi kaj ĉiuj homoj en mia kvartalo arangis lokon por iel dormi sur la tero antaŭ mia domo. Mi logas proksime al la rivero Bagmati, do ne mankis disponebla loko.

Nismo ŝe pozabili potresa iz leta 1934. Takrat ŝe ni bilo toliko prebivalcev in nismo imeli tako visokih in velikih hiŝ v Katmanduju. Nekako smo uspeli urediti zadevo, ker vlada (ĉeprav nismo imeli demokracije) ni bila podkupljiva in je bila pomoĉ dovolj dobra. Zdaj je situacija precej drugaĉna.

Prebivalstvo

Katmanduja se je veĉ ko petdesetkraj poveĉalo. Ljudje živio v zelo slabih razmerah. Vsak želi imeti lastno hiŝo v Katmanduju, poleg svojega doma v drugih okroĵjih. Posledica je, da manjka odprt javni prostor v prestolnici.

Nesreĉa je dosegla najbolj oddaljene vasi in gore. Mnogi turisti, ki so bili v gorah, so umrli. Tudi vaŝĉani, ki so živelj v gorah, niso mogli uiti smrti.

Umrlo je ŝe 5600 ljudi in pravijo, da jih je veĉ ko tisoĉ pogreŝanih. Ne vemo, kdaj jih nam bomo uspeli najti, ali njihova trupla.

Imamo dobre zakone za gradnjo hiŝ. Ampak zaposleni v obĉinski upravi jemljejo podkupnino in dajejo

dovoljenja za slabe zgradbe. Zaradi tega zdaj vidimo veĉ uniĉenega. Malo ljudi pozna vrednost kulturne dediŝĉine. Prihajajo v Katmandu samo zaradi zasluŝka. Ne morejo biti del kulture Katmanduja. Ŝkoda.

Vedno veĉ je novic o smrtih in poŝkodbah mojih dragih, prijateljev in sorodnikov. Ves dan sem hodil vsepovsod, lahko sem videl samo ruŝevine, prinesena trupla in ranjence v bolniŝnicah. Bila je grozno, toda nisem hotel stran.

Ŝtiri dni sem živel brez elektrike in spletne povezave. Bilo je kakor kazen. Vsi iz moje ĉetrti smo si uredili nekakŝen prostor za spanje na tleh pred mojo hiŝo. Ŝivim blizu reke Bagmati, torej ne manjka proste povrŝine.

Katmandu - pred potresom in po potresu

Sed oni jetas rubajon senorde, kaj tie terure malbone malbonodoras. Ja estis risko de malsanigo. Sed mi devis savi nin. Kaj ni akceptis malsanigan lokon por pasigi noktojn. Post unu nokto ni trovis pli bonan lokon. Mi sercadis miajn fratinojn, kiuj logas en la sama urbo, sed en aliaj regionoj. Ili iel arangis dormi sur neokupita grundo.

La sana situacio ja estis malbona cie. Car nek la lokoj estis konvenaj por tiom granda homamaso, nek la registaro ion faris por la lokanoj. Sed ni vivis, mirinde.

Post du tagoj miloj kaj miloj da homoj forlasis Katmandon. Ili fakte apartenis al aliaj distriktoj kaj venis en Katmandon nur por gajni monon. Kiam ili

vidis dangeron, ili la unuaj volis eskapi. Mi miris, ke ili ekspluatis Katmandon dum jaroj por gajni monon, por gajni materialan prestigon. Sed ili forlasis Katmandon, kiam mia malbonsanca urbo plej multe bezonas helpantajn manojn. Mi memoris pri la dirajo, ke ratoj la unuaj forlasis la dronantan sipon.

Mi kontaktis miajn samideanojn. Mi gojas, ke ciuj konataj esperantistoj en Nepalo estas en bona situacio. Tio estas la plej felica afero, car kiel esperantisto mi vivas en virtuala familio en Nepalo. Kaj ilia felico estas mia felico.

Post tri tagoj mi sukcesis malfermi fejsbukon per mia telefono. Leginte en fejsbuko mi konstatis kelkajn amikojn el Nepalo, kiuj petis monon kaj ankau helpon por fugi en aliajn landojn. Fakte, ni veraj esperantistoj de Nepalo ne atendas monon au alian helpon. Ni nur atendas vian brakumon kaj bondeziron. Danke al viaj bondeziroj, ni ciuj nun fartas bone. Mi tiel guis, kiam mi vidis tiom multe da mesagoj en mia fejsbuko kaj retmesagoj pri mia bonfarto. Koran dankon al vi ciuj.

Poste sekvis la novajo, ke venis abunda subtenmaterialo el diversaj landoj - Hindio, Bangladeso, Pakistano, Cinio, Tajlando, Butano, UNO, Britio, Usono, Konkongo, Kanado, Australio, Norvegio, Kataro, ADB, Koreio. Interese, Usono donis tiom, kiom donis la malgranda malrica lando Butano por ni. Google, Viber, Skype ankau helpis nin teknike por komunikado.

Toda tja brez reda odmetavajo odpadke in straŝno smrdi. Bilo je tvegano, lahko bi zboleli. Moral sem nas reŝiti. Sprijaznili smo se z nezdravim krajem, da smo preŝiveli noĉ. Po prvi noĉi smo naŝli bolŝe mesto. Iskal sem svoje sestre, ki ŝivijo v drugih delih mesta. Nekako so si uredile spanje na prostem.

Zdravstveno stanje je bilo povsod slabo. Prostori niso

primerni za tako veliko mnoŝico, niti vlada ni niĉ naredila za lokalan prebivalstvo. Ampak ŝiveli smo, kako ĉudovito.

Po dveh dneh je na tisoĉe lju-di zapustilo Katmandu. V resnici so bili iz drugih okroŝij in so priŝli v Katmandu zaradi zasluŝka. Ko so videli nevarnost, so prvi hoteli pobegniti. Bil sem preseneĉen,

Katmandu - Razen med ogledom ruŝevin

da so leta izkoriŝĉali Katmandu, da bi priŝli do denarja, da bi si pridobili materialni prestiŝ. Toda zapuŝĉajo Katmandu, ko moje nesreĉno mesto zelo potrebuje roke, ki bi pomagale. Spomnil sem se rekla, da podgane prve zapustijo utapljaĉo se ladjo.

Stopil sem v stik s somiŝljeniki. Vesel sem, da so vsi meni znani esperantisti v Nepalu v dobrem stanju. To je najsreĉnejŝa stvar, ker kot esperantist ŝivim v virtualni druŝini v Nepalu. Njihova sreĉa je moja sreĉa.

Po treh dneh mi je uspelo odpreti facebook na mojem telefonu. Ko sem prebral facebook, sem ugotovil, koliko nepalskih priateljjev je prosilo za denar in tudi pomoĉ, da bi pobegnili v druge drŝave. Dejansko pravi esperantisti v Nepalu ne priĉakujejo denar ali drugo pomoĉ. Priĉakujemo le soĉutje in dobre ŝelje. Zahvaljujoĉ vaŝim dobrim ŝeljam nam gre zdaj vsem dobro. Tako sem uŝival, ko sem videl toliko sporoĉil na svojem facebooku in e-poŝti z dobrimi ŝeljami. Najlepŝa hvala vsem.

Nato je sledila novica, da smo dobili bogato pomoĉ iz raznih drŝav - Indije, Bangladeŝa, Pakistana, Kitajske, Tajske, Butana, Zdruŝenih narodov, Velike Britanije, Zdruŝenih drŝav Amerike, Konga, Kanade, Avstralije, Norveŝke, Katarja, azijske banke za razvoj, Koreje. Zanimivo je, da so nam Zdruŝene drŝave Amerike darovale toliko, kolikor nam je darovala majhna revna drŝava Butan. Google, Viber, Skype so nam tudi tehniĉno pomagali pri komunikaciji.

La sana situacio ja estis malbona ĉie. Ĉar nek la lokoj Samtempe venis akuzo, ke multaj homoj el tiuj landoj venis al Nepalo kun aliaj celoj. Venis amaso da ĵurnalistoj el Hindio, kiuj montris dangeron de katastrofo pli granda ol en vero, kaj ili ankau montris sian malamikecon kontraŭ Pakistano. Oni akuzis, ke tiuj spertuloj por elfosado kaj elpreno de kadavroj ne multe laboris, sed nur sendis informojn al siaj landoj. Iu el Europa Unio venis al Nepalo kun armilo. Ktp, ktp.

Hkrati je priŝla obtozba, da je veliko ljudi iz teh drZav priŝlo v Nepal z drugimii cilji. Priŝla je mnoZica novinarjev iz Indije, ki so pokazali katastrofe dosti veZo, kakor je v resnici, in tudi svoje sovraŝtvo do Pakistana. ObtoZili so ga, da strokovnjaki za izkopavanje in zbiranje trupel ne delajo veliko, ampak samo poŝiljajo podatke v svojo drZavo. Nekdo iz Evropske Unije je priŝel v Nepal z oroZjem. In tako naprej in tako naprej.

Na Zalost nepalski vladi ni uspelo pomagati Zrtvam. Ministri so samo veliko govorili, vendar niso rozdilili blaga, ki je priŝlo iz tujih drZav. Nasprotno, menda so ga prikrivali za svojo osebno uporabo ali da bi ga rozdilili svojim strankarskim sodelavcem. Nepalski politikii so svetovno znani po svoji koruptnisti.

Hvala vsem. PreZiveli smo obdobje, ki je v resnici bolj groZno kakor slabe sanje. Zdaj moramo bolje, enotno delati za obnovu svoje deZe.

Damage, ke la nepala registaro ne sukcesis doni kontenton al la viktimoj. La ministroj nur parolis multe, sed ec ne didsdonis la materialojn, kiuj venis el fremdaj landoj. Kontraue, supozeble, ili kasis tion por ilia persona uzo au disdonis al siaj partiaj kunlaborantoj. Nepalaj politikistoj estas mondfamaj koruptitoj.

Dankon al ciuj! Ni travivas tiun periodon, kiu fakte estas pli terura ol iu malbona songo. Nun ni devas pli bone, unuiginte labori por rekonstrui nian landon.

Razen Manandhar

*Razen Manandhar
Prevedel Milan Jarnoviĉ*

Razen Manandhar:

1990: lernis Esperanton
1990: Aliĝis al NEspA, kiel fondinto-membro
1992: aliaĝis al UEA
1994: partoprenis en la UK (Seuolo)
1996: fakdeligitiĝis en UEA
2005: partoprenis en la AK (Katmando)
2006: prezidis NEspA-n (ĝis 2008)
2007: partoprenis en la UK (Jokohamo)
2009: kompilis Nepali-Esperanto-vortaron
2009: eldonis libron "Vojaĝo al Muktinath"
2011: partoprenis en la UK (Kopenhago)
2012: volagxis en Francio por instrui Esperanton
2012: eldonigxis libro "Puinkino kaj aliaj nepalaj rakontoj" el Japanio.
Mia libro - "Jen Japanio" atendas eldoniĝon.
2013: organizis programon "La 1a Internacia Ekskurso de Katmando".
Mi troviĝas ankaŭ en lernu.net, facebook.com, ipernity.com, esperanto.com ktp.
www.facebook.com/razeno.esperanto

Razen Manandhar:

1990 se uĉi esperanta.
1990 pridruZi se NEspA (Nepal-skemu esperantskemu zdruZe-nju), kot ustanovni ĉlan.
1992 vĉalni se v UEA.
1994 udeleZi se Svetovnega kongresa v Seulu.
1996 strokovni delegat v UEA.
2005 udeleZba na AK (Katmanu).
2006 preseduje NEspA (do 2008).
2007 udeleZba na Svetovnem kongresu (UK) v Jokohami.
2009 izdela Nepalsko-esperantski slovar.
2009 izda knjigo "Vojago al Muktinath" (Pot v Mukintah).
2011 udeleZba na Svetovnem kongresu (UK) v Kopenhagenu.
2012 potuje v Francio da bi inŝtruiral esperanto.
2012 izda Japonsko knjigo "Puinkino kaj aliaj nepalaj rakontoj" el Japanio.
Moja knjiga - "Jen Japanio" (To je Japonska) ĉaka na izdajo.
2013: organizira program "Pvi mednarodni izlet po Katmanduu".
Delujem tudi pri lernu.net, facebook.com, ipernity.com, esperanto.com itd.

Svetovna konferenca o poučevanju esperanta

La 3-a tutmonda kolokvo pri instruado de esperanto en Svislando

De la 13-a gis la 16-a de majo 2015 okazis en Neuchâtel (Svislando) la 3-a tutmonda kolokvo pri instruado de Esperanto. La kolokvon kiel daurigon de du unaj konferencoj okazintaj en praaj dudekaj jaroj de la 20-a jarcento organizis ILEI kaj la cefa loka organizantino estis la prezidantino de ILEI, Mireille Grosjean. En la

konferenco partoprenis nemultaj partoprenantoj, iom pli ol 50, tamen el dekkvino da landoj. Sed lau la kvalito la kolokvo povas fiere raporti por la postaj generacioj, ke en 2015 Esperanto disponis pri eksterordinara ilaro por instruado. Oni audis ke pri retejo kia edukado.net nuntempe ne disponas ec francaj lingvoinstruistoj, des malpli slovenaj au kroataj, ke pri multlingva retejo por lerni Esperanton unuloke en kvardeko da lingvoj kia lernu.net ankau ne disponas aliaj naciaj lingvoj.

Specialajo pri kiu disponas Esperanto estas akau la ekzistanta studo pri la oftecformemaro, do lauofteca listo de E-morfemoj kiu estas tre utila por scii kiujn morfemojn uzi lauvico en lecionoj de la porkomencanta lernolibro, kion ankau ne havas nacilingvaj lernolibroj, car ne eblas krei morfemvortaron.

Sekve okazis prelegoj pri la tri menciitaj temoj: Katalin Kováts pri edukado.net kaj pri Europkdraj ekzamenoj, Petro Baláž pri lernu.net kaj Zlatko Tišljár, pri morfemofteca studo. Kromajn eksterordinarajn atingojn prezentis en siaj prelegoj Zsófia Kóródy pri la praktikado lingva en arbara lernejo por gemelurboj Herzberg/Harz (Germanio) kaj Gora (Pollando), pri la Universitataj studoj por igi instruisto de Esperanto en universitato de Poznan (Ilona Koutny), pri lernolibro de Stano Marček en pli ol tridek lingvoj kun multaj aldonaj por lernantoj kaj instruistoj, pri hungara stata ekzamensistemo B1 por Esperanto (Kovács Márta) kaj pri tre specifa uzo de Esperanto en Freinet-metoda privata lernejo en La Chaux-de-Fonds, kiun prezentis Monika Molnar.

Tretja svetovna konferenca o poučevanju esperanta v Švici

*Zlatko tišljár prezentis la "Zagreban metodon"
Zlatko Tišljár je predstavil "Zagrebsko metodo"*

Od 13. do 16. maja 2015 je potekala v Neuchâtelu (Švica) 3. Svetovna konferenca o poučevanju esperanta. Konferenca kot nadaljevanje dveh konferenc v davnih dvajsetih letih 20. stoletja, je organiziral ILEI in glavna lokalna organizatorka je bila predsednica ILEI Mireille Grosjean. Na konferenci je sodelo-

valo malo udeležencev, malo več kakor 50, vendar iz štirinajstih držav. Toda glede na kakovost, lahko konferenco ponosno poroča poznejšim generacijam, da so v letu 2015 razpolgalo z izrednimi orodji za poučevanje. Slišali smo, da na spletu kakor edukado.net trenutno nimajo niti francoskih jezikovnih učiteljev, toliko manj slovenskih ali hrvaških, da večjezična spletna stran za učenje esperanta na enem mestu v štiridesetih jezikih lernu.net tudi nima drugih narodnih jezikov.

Posebnost, ki jo ima esperanto je tudi obstoječi študij o pogostosti morfemov, torej seznam esperantskih morfemov po pogostnosti, ki je zelo koristen, da vemo katere morfeme uporabiti po vrsti v lekcijah knjig za začetnike, ki tudi nimajo narodnih knjig, ker ne morejo tvoriti besed iz morfemov.

Sledila so predavanja o omenjenih treh temah: Katalin Kováts o edukado.net in o evropskih izpitih, Peter Baláž o lernu.net in Zlatko Tišljár o študiju pogostnosti morfemov. Razne izredne dosežke so predstavili v svojih predavanjih Zsófia Kóródy o jezikovni praksi v gozdni šoli za pobratena mesta Herzberg / Harz (Nemčija) in Gora (Poljska), o univerzitetnem študiju za profesorja esperanta na Univerzi v Poznanu (Ilona Koutny), o učbeniku avtorja Stano Marek v več kot tridesetih jezikih, z veliko dodatki za učence in učitelje, o madžarskem državnem sistemu izpitov B1 za esperanto (Kovács Márta) in o zelo specifični uporabi esperanta v Freinet metodi zasebne šole v La Chaux-de-Fonds, ki jo je predstavila Monika Molnar.

Tiuj sep prelegoj montris ke Esperanto-Movado nuntempe disponas pri rimedoj, instruistoj kaj institucioj kiuj avangarde antaŭeniras sur la kampo de instruado, offtoje eĉ en grado de kiu naci-lingvaj eduksistemoj povus multon lerni.

Konkluda plensesio | Zaključna seja

Krome ni audis prelegojn pri temoj pli vastaj rilate Lernhelpan efikon de Esperanto (Mireille Grosjean), pri Esperanto kaj jarmilaj celoj de UN kaj UNESKO (Duncan Charters), pri Esperanto kaj EU (István Ertl), pri instruilo por Afrikanoj de Monique Arnaud kaj pri fremdlingva instruado en Svislando (Dietrich M. Weidmann). Dum la solena malfermo parolis tre inspire Mireille Grosjean pri la preparoj de la konferenco kaj parolis kelkaj politikaj gravuloj de la kantono kaj la urboj Neuchâtel kaj La Chaux-de-Fonds.

La lastan tagon la partoprenantoj pasigis en nefora urbo La-Chaux-de-Fonds en la stata biblioteko ene de kiu esperanistoj disponas pri CDELI (Centro por Dokumentado, edukado kaj Internaciaj Lingvoj), kiun gvidas Claude Gacond. Tie okazis tri sesioj, trarigardo de CDELI, diskuto pri perspektivoj de ILEI kaj diskuto pri strategio de Esperanto kun fina konkluda kunsido. Pluraj eksterlandanoj fine vizitis la Freinet-lernejon en kiu instruas Monika Molnar du infangrupojn kie parto de la instruado okazas en Esperanto.

Mia baza impresoj estas ke Esperanto ne nur en la kampo de edukado havas eksterordinarajn rezultojn kaj montreblajn produktojn al eksteruloj, sed ke cion kreis eksterordinaraj unuopuloj. En la E-movado saĝe apenau ekzistas io serioza kion kreis kolektivo aŭ celdirektita grupo. Cio prezentita en la prelegoj de la kolokvo, kiel dirite, estas mirindaĵoj kaj des pli grandaj mirindaĵoj pro tio ke ilin kreis tre esceptaj personoj. Tio montras la forton de E-komunumo kiu donas kreenergiojn al talentuloj, sed ankau ke en ĝi ne sukcesas kreski kolektivaj produktoj. Grandioze kaj zorgige.

Zlatko Tišljär

Teh sedem predavatelj ev je pokazalo, da esperants ko gibanje trenutno razpolaga s sredstvi, učitelji in ustanova mi, ki se avantgardno prodirajo na področje izobraževanja, pogosto na nivoju iz katerega bi se lahko narodni izo-

brazevalni sistemi lahko veliko naučili.

Poleg tega smo slišali predavanja o obširnejših temah o učinku esperanta pri učni pomoči (Mireille Grosjean), o esperantu in ciljih tisočletja Združenih narodov in UNESCa (Duncan Charters), o esperantu in EU (István Ertl), o uĉnem orodju za Afriĉane Monique Arnaud in o uĉenju tujih jezikov v Ŝvici (Dietrich M. Weidmann). Na otvoritveni slovesnosti je zelo navdihujoĉe govorila Mireille Grosjean o pripravah na konferenco in nekaj politikanih osebnosti iz kantona in mest Neuchatel in La Chaux-de-Fonds.

Zadnji dan so udeleženci preživeli v bližnjem mestu La Chaux-de-Fonds v državni knjižnici v kateri imajo esperantisti CDELI (Center za dokumentacijo, izobraževanje in mednarodne jezike), ki ga vodi Claude Gacond. Tu so potekala tri zasedanja, ogled CDELI, razprava o perspektivah ILEI in razpravo o strategiji esperanta s konĉnim zaključnim sestankom. Veĉ tujcev je na koncu obiskalo ŝolo Freinet, v kateri uĉi Monika Molnar dve skupini otrok in kjer del pouka poteka v esperantu.

Moj osnovni vtis je, da esperanto ne samo, da ima na podroĉju izobraževanja izredne rezultate in vidno uspehe pri tujĉih, ampak vse so ustvarili izredni posamezniki. V esperantskem gibanju oĉitno komaj obstaja nekaj resnega, kar je ustvarjeno kolektivno ali v ciljni skupini. Vse predstavljeno na predavanjih konference, kakor je bilo reĉeno, so ĉudeži in tolĉko veĉji ĉudeži, ker so jih ustvarili zelo izjemni ljudje. To kaŝe trdnost esperantske skupnosti, ki daje ustvarjalno energijo talentom, prav tako, da v njej uspevajo kolektivni izdelki. Veliĉastno in zaskrbljujoĉe.

*Zlatko Tišljär, prevod: Milan Jarnoviĉ
vir: Europa Bulteno Majo 2015, No 149*

Udo Jürgens: „Der Tod, der große Gleichmacher“

La morto, la granda egaliganto

Dimanĉe, 21-an de decembro dum sia posttagmeza promeno en Gottlieben en Svislando subite falis svene kaj survoje al malsanulejo mortis en aĝo de 80 jaroj kaj tri monatoj la plej eminenta kanzonisto de Aŭstrio Udo Jürgens, naskita Bockelmann, en Klaŭdiforomo (Klagenfurt/Celovec). Lia familio estis parto ne nur de la germana, sed eĉ de la tuteŭropa historio. Lia avo aventuro elmigris el la

Smrt – velika izravnalika

V nedeljo, 21. decembra, med svojim popoldanskim sprehodom v Gottliebnu v Švici, se je nenadoma zgrudil in na poti v bolnišnico umrl v starosti 80 let in treh mesecev najiminitnejši avstrijski ŝansonjer Udo Jürgens, rojen Bockelmann, v Celovcu. Njegova družina je bila del ne le nemške, ampak celo vseevropske zgodovine. Njegov ded je pustolovsko odpotoval iz severnonemškega mesta

Udo Jürgens (vir: splet)

nordgermana urbo Bremen (1891) en rusan imperion kaj fariĝis en Moskvo granda bankisto, kiu provizis per mono ankaŭ la kortegon de la rusa caro. Post la eksplodo de la unua mondmilito li post perdo de sia posteno kaj posedo fuĝis en Svedion. En la jaro 1917 li peris kaj organizis la finanĉan intrigon de la germana imperio kontraŭ la malamika lando Rusa. Temis pri larĝskala financado de la komunisma gvidanto Lenin, kiu en Zuriko en Svislando atendis okazon akiri povon en Ruslando. La aventuran vojaĝon de Lenin kun grandega monsumo, pagita de la germana imperio, en plombita vagonaro tra Germanio kaj Finnlando ĝis Petersburgo, kie li helpe de Trockki organizis puĉon kontraŭ la socialdemokrata registaro de Kerenski, bele priskribas ankaŭ la rusa verkisto Aleksandro Solženicin en sia libro *Lenin en Zuriko*.

Bremna (1891) v rusko carstvo in v Moskvi postal velik bankir, ki je oskrboval z denarjem tudi dvor ruskega carja. Po eksploziji prve svetovne vojne je potem, ko je izgubil svoj položaj in posest, zbeĝal na Ŝvedsko. V letu 1917 je posredoval in organiziral finanĉon intrigo nemškega cesarstva proti sovraĝni deĝeli Rusiji. Gre za velikopotezno financiranje komunističnega voditela Lenina, ki je v Zŭrichu v Ŝvici ĉakal priloknosti za to, da bi pridobil oblast v Rusiji. Pustolovsko Leninovo potovanje z velikansko vsoto denarja, ki ga je plaĉalo nemŝko cesarstvo, v zaplombiranem vlaku, skozl Nemĉijo in Finsko do Petersburga, kjer je s pomoĉjo Trockega organiziral puĉ proti socialdemokratski vladi Kerenskaga, lepo opisuje tudi ruski pisatelo Aleksander Solĝenin v svoji knjigi *Lenin v Zŭrichu*.

Tiamaniere germanoj genie detruis la ekonomion kaj samtempe la moralon de la rusa armeo kaj per la separa packontrakto kun Lenin en Brestlitovsk gajnis grandan rusan teritorion, kiun Lenin donacis al germanoj por tiel povi starigi sian diktaturan povon. Ankaŭ la patro de Udo Jürgens, Heinrich Bockelmann, naskita en Moskvo, ne estis senkulpa homo en la politika senco. Li aniĝis al la nazia partio kaj tiel povis esti vilaĝestro en Ottmanach en Karintio. Spite tion li preskaŭ estis likvidita de Gestapo, ĉar li tro rapide provis sian familion savi antaŭ la avancita sovetia armeo. Savis lin en lasta momento la falo de la nazia reĝimo.

Udo jam kiel infano montris fortan muzikan talenton kaj li baldaŭ sciis, ke la muziko estas lia vivodestino. Li frekventis gimnazion, poste en Salburgo (Salzburg) li studis komponadon kaj fortepianon. Unue li entuziasmiĝis pri la usona jazza kaj bluesa muziko, tamen baldaŭ li malkovris propran vojon de germana kanzono, forte inspirita de la franca (en amika rilato kun Aznavour). En la jaro 1966 li dum la eŭropa *Song Contest* en Luksemburgo venkis per sia daŭre renoma kanzono *Merci, Chérie* reprezentante Aŭstrion. Tiel lia muzika sukcesvojo estis malfermita kaj tia restis ĝis la dimanĉo, 21-a de decembro 2014.

Kial mi, ne ĝuste adepto de lia muziko, eĉ malpli de lia pensmaniero kaj lia ateisma kredo, tamen dediĉas tiujn ĉi vortojn al la ĵus mortinta grandkanzonisto de Aŭstrio, tamen paralele ankaŭ civitano de Svislando?

En la jaroj 1968/69 mi studis en Labako (Ljubljana) kaj tuj min engaĝis en la Esperantosocieto de la slovena ĉefurbo, kiun tiam lerte kaj discipline gvidis ekscelenta esperantisto Tone Logar. En la ĉambro de la societo, aĉetita per persona laboro de la esperantistoj antaŭe, kaj post la politika ŝanĝo en Slovenio, kiam komunistoj ne bezonis plu blufi per sia „malŝato” de la privata posedo, akaparita ne de persono, kiu ĉiam kredis je bono de privata posedo, sed de marksisme doktrinigita kamaradino, kiu la ejon simple vendis profite je sia marksisme kontraŭprivatisma poŝo. Sed en tiuj jaroj tiaj fantomoj ne jam aperis, la societa vivo en Tavĉarjeva estis vigla kaj agrabla, plena da enhavoriĉa programo. En la societa ĉambro troviĝis ankaŭ simpla gramofono kaj eta kolekto de gramofondiskoj kun esperantlingvaj kanzonoj. Kaj inter ili estis etdisko kun du kanzonoj de Udo Jürgens, kiun mi tiam cetere ne konis. Bedaŭrinde mi ankaŭ la titolojn de du kanzonoj, tre klarprononce kantitaj de la aŭstra kanzonisto, ne plu trovas en mia memoro. Tion mi bedaŭras, ĉar la koncernan diskon eĉ la esperanta Vikipedio ne registris.

Tako so Nemci genialno uniĉili ekonomio in obnem moralo ruske vojske in s svojim separatnim mirom z Leninom v Brestlitovsku pridobili veliko ruskega ozemlja, ki ga je Lenin poklonil Nemcem, da bi tako lahko vzpostavil svojo diktatorsko oblast. Tudi uĉe Uda Jürgensa, Heinrich Bockelmann, rojen v Moskvi, ni bil nedolĝen ĉlovek na politični sceni. Prikluĉil se je nacistični stranki in je tako lahko bil ĵupan v Otmanachu na Koroškem. Kljub temu bi ga Gestapo skoraj likvidirala, ker je preuranjeno skuŝal reŝiti svojo druĝino pred napredujoĉo sovjetsko armado. Zadnji trenutek ga je reŝil padec nacističnega reĝima.

Udo je ĝe kot otrok kazal moĉan glasbeni talent in je kmalu vedel, da je glasba njegova ĝivljenjska usoda. Obiskoval je gimnazijo, pozneje konservatorij v Solnogradu, kjer je ŝtudiral kompozicijo in klavir. Najprej se je navduŝeval pri ameriŝkem jazzu in bluesu, vendar je kmalu odkri lastno pot nemŝkega ŝansona, ki ga je moĉno inspiriral francoski ŝanson (prijateljstvo z Aznavourjem). V letu 1966 je na evropskem popevkarskem festivalu *Song Contest* v Luksemburgu zmagal s svojim ŝe naprej znamenitim ŝansonom *Merci, Chérie* v zastopanju Avstrije. Tako je bila uspeŝna pot njegove glasbe odprta in je taka ostala do nedelje, 21. decembra 2014.

Zakaj vendar, ko nisem ravno privrĝenec njegove glasbe, ŝe manj njegovega miŝljenja in njegove ateistiĉne vere, posveĉam te besede ravno umrlemu velikemu ŝansonjerju Avstrije, ki pa je vzporedno bil tudi drĝavljan Ŝvice?

V letih 1968/69 sem ŝtudiral v Ljubljani in se takoj vkljuĉil v esperantsko druŝtvo v slovenski prestolnici, ki ga je tedaj spretno in urejeno vodil odliĉni esperantist Tone Logar. V druŝtvenem salonu, ki je bil kupljen z osebim delom esperantistov v preĝŝnjem obdobju, a je bil po politični spremembi v Sloveniji, ko komunistom ni bilo veĉ treba blefirati s svojim „preziranjem” privatne lastnine, prigrabljen ne od kake osebe, ki bi ĝe vedno verĝela v prednost privatne lastnine, ampak od marksistiĉno indoktrinirane tovariŝice, ki je prostor preprosto prodala v korist svojega marksistiĉnega antiprivatnega ĝepa. A v onih letih takih prikazni ŝe ni bilo videti, druŝtveno ĝivljenje v Tavĉarjevi je bilo ĝivahno in prijetno, polno vsebinsko bogatega programa. V druŝtvenem salonu je bil tudi preprost gramofon in majhna zbirka gramofonskih ploŝĉ z esperantskimi pesmimi. In med njimi je bila mala ploŝĉa z dvema ŝansonoma Uda Jürgensa, ki ga tedaj sicer nisem poznal. Ŝal v svojem spominu ne morem najti naslovov obeh z jasnim izgovorom zapetih ŝansonov avstrijskega pevca. To obĝalujem, saj tiste ploŝĉe ne pozna niti esperantska Vikipedija.

Se iu savis de la kamaradeca prirabo almenaŭ la esperantaj gramofondiskojn kaj trovas inter ili ankaŭ tiun de Udo Jürgens, mi tre ĝojus ekscii la titolojn de la registritaj kanzonoj.

Mi ĝojas, ke mi povas en la karaktero de la ĵus mortinta aŭstra kanzonisto apud kelkaj negativaj karakteraj kaj pensaj trajtoj konstati ankaŭ kelkajn tre belajn – kaj lia preteco registri du kanzonojn en la lingvo sen ajna socia renomo similas al lia subteno de karintiaj slovenoj antaŭ la germanigaj premoj en Karintio. Udo Jürgens kontribuis al la popularmuzika kulturo ankaŭ per sia homa normalo kaj digno. Li prezentis bildon de vera ĝentlemano, li ne imitis simie la klaŭnojn kaj transvestitojn, tiel kutimaj en la populara muzika industrio. Li ofte ankaŭ per siaj kanzonaj tekstoj protestis kontraŭ la maljustaĵoj. El tia protesta kaj solidara ondo venas ankaŭ unu el liaj plej popularaj kanzonoj, *Griechischer Wein* (La greka vino) el la jaro 1975, per kiu li tre poezie montras la sorton de la helplaboristoj el Grekio, laborintaj en Germanio, reprezentante por multaj aliaj laboristaj grupoj de diversaj naciecoj. Min entuziasmigis ankaŭ la raportoj de liaj amikoj pri la solida daŭreco de lia amikeco; raporto de lia filino Jenny, al kiu li dediĉis sian kortuŝan baladon kun la samnoma titolo, kiel amema patro li estis, kvankam lia vivmaniero multan tempon por la familio ne disponigis.

Mi ne povas kompreni, kiamaniere oni povas logike kontentige protesti kontraŭ la mistrakto de moralaj leĝoj, samtempe negante la ekziston de la Leĝdonanto, sen kiu tio ne povas plu esti leĝoj, sed en plej bona kazo bonintencaj rekomendoj... Li ope deklaris sin ateisto – kaj tio certe helpis lin trovi ekskuzon por sia malfidelo al la unua kaj la dua edzinoj. Li unuflanke publike konfesis sian malfidelon, tamen li ĝin tuj malkulpigis per argumento, ke li estis tentita kaj ke li ŝatis la vivoĝojon. Foje li ankaŭ perdis ekvilibron kaj engaĝis sin flanke de la seksa „revolucio” en la 60-aj jaroj. Mi tamen esperas, ke la Kreinto, kiun li per sia buŝo negis, ne donacis al li nur evidentan talenton, sed en lastaj momentoj ankaŭ la ŝancon ekkoni kaj alpreni sian Savanton kaj tiel transiri el la surtera vivo, plena ankaŭ de battoj, ne nur de aplaŭdoj, en la eternan vivon en komuneco kun tiu, kiu ankaŭ la muzikon donis. Tie, mi esperas, li povos revizii sian neracian starpunkton, ke la morto per si mem egaligas ĉiujn, krimulojn kaj bonulojn. Kial do protesti kontraŭ la kanajloj? Sufiĉas atendi iomete, la morto egaligos... Bonŝance ne! Bonŝance, mi esperas, ankaŭ por Udo Jürgens.

Vinko Ošlak

Ĉe je kdo reŝis pred tovariŝkim ropom vsaj te esperantske ploŝĉe in je med njimi tudi tista Uda Jürgensa, bi me zelo veselilo izvedeti za naslova posnetih pesmi.

Radosti me, da lahko v znaĉaju ravno umrlega avstrijskega ŝansonjerja poleg nekaj negativnih znaĉajskih in miŝljenjskih potez ugotavljam tudi nekaj zelo lepih – in njegova pripravljenost, da posname dva ŝansona v jeziku brez vsakega druĝbenega ugleda, spominja na njegovo podporo koroŝkim Slovincem med ponemĉevalnim pritiskom na Koroŝkem. Udo Jürgens je prispeval h kulturi popularne glasbe tudi s svojo ĉloveŝko normalnostjo in dostojanstvom. Predstavljal je podobo resniĉnega gentlemana; ni opiĉje oponaŝal klovnov in transvestitov, ki so tako obiĉajni v popularni glasbeni industriji. Veĉkrat je z besedili svojih ŝansonov protestiral priti krivicam. Iz takega protestnega in solidarnostnega vala prihaja tudi ena njegovih najbolj znanih pesmi, *Griechischer Wein* (Grŝko vino) iz leta 1975, s katero zelo poetiĉno kaĝe usodo pomoĝnih delavcev iz Grĉije na delu v Nemĉiji, v zastopstvu mnogih drugih skupin delavcev raznih narodnosti. Navduŝila so me tudi poroĉila njegovih prijateljev o solidnosti in trajnosti njegovega prijateljstva; poroĉilo njegove hĉerke Jenny, ki ji je posvetil ganljivo balado z istoimenskim naslovom, kako ljubeĉ oĉe je bil, ĉeprav njegov naĉin ĝivljenja druĝini ni dajal na voljo veliko ĉasa.

Ne morem razumeti, kako je mogoĉe v skladu z logiko protestirati proti krŝenju moralnih zakonov, obenem pa zanikovati obstoj Zakonodajalca, brez katerega to ne morejo biti veĉ zakoni, ampak v najboljŝem primeru bronamerna priporoĉila... Veĉkrat se je razglasil za ateista – in to mu je gotovo pomagalo najti opraviĉilo za svojo nezvestobo obema soprogama. Po eni strani je javno priznaval svojo nezvestobo, vendar pa jo je takoj tudi opraviĉeval z izgovorom, da je bil zapeljan in da je imel paĉ rad ĝivljenjsko veselje. Vĉasih je tudi izgubil ravnoteĝje in se zavzemal na strani seksualne „revolucije” v 60. letih. Kljub temu upam, da mu Stvarnik, ki ga je z usti zanikal, ni daroval le oĉitnega talenta, ampak v poslednjih trenutkih tudi moĝnost, da spozna in sprejme svojega reŝitelja, da bi tako iz zemeljskega ĝivljenja, tudi polnega udarcev, ne samo ploskanja, preŝel v veĉno ĝivljenje v skupnosti s tistim, ki mu je poklonil tudi glasbo. Tam, upam, bo lahko revidiral svoje iracionalno staliŝĉe, da smrt ŝama po sebi izenaĉi vse, zloĉince in dobrotnike. Ĉemu torej protestirati proti kanajlam? Saj bi bilo dovolj nekoliko poĉakati, smrt bi vse izravnala... Na sreĉo ne! Na sreĉo, tako upam, tudi za Uda Jürgensa.

Vinko Ošlak

Zakaj opica ne govori

Nekoč je oče sodobne psihologije na Slovenskem dr. Anton Trstenjak na nekem predavanju na Koroškem skušal razložiti nastanek in razvoj človeškega jezika. Svoj pogled na to, kako, zakaj, čemu je človek prišel do jezika, je strnil v dva stavka. „Človek je dobil jezik, ker je imel kaj povedati. Opica ne govori, ker ne bi imela primerno oblikovanih govornih organov, ampak, ker nima nič povedati.“

Seveda tudi ta zanimiva teza uglednega slovenskega katoliškega teologa in profesorja filozofije in psihologije razodeva značilno katoliško razlago svetopisemskih mest, v Stari zavezi predvsem poročila o stvarjenju v prvih treh poglavjih prve Mojzesove knjige, imenovane tudi Geneza (izvor). Katolicizem je namreč deloma že na začetku 20.

stoletja, dokončno pa po 2. vatikanskem koncilu, nekritično sprejel Darwinovo evolucijsko tezo, ki jo tisti, ki Darwina niso brali v angleškem izvirniku, imajo za dokazano znanstveno spoznanje, in tako je tudi profesor Trstenjak, ki mu ni mogoče odrekati velikega prispevka k popularizaciji razumevanja človekove duševnosti med Slovenci, bil na

svojem področju pošten raziskovalec in nam je v manjši družbi večkrat sam rekel: „Fantje, med nami povedano, v resnici psihologija ni znanost!“ To ne pomeni, da je to prazna stvar, a kot filozofsko in teološko izobražen vrhunski slovenski intelektualci, je dobro vedel, kaj so merila in meje resnične znanosti in je v tem smislu bila njegova ocena povsem pravilna. Zbirka dejanskih znanj in spoznanj še ne pomeni nujno tudi znanosti.

Njegov pogled na nastanek in razvijanje človeškega jezika je bil tako izrazito evolucionističen, svetopisemsko pripoved o tem, kako je človek prišel do jezika, pa je imel za poetično prispodobo. Kljub temu pa njegovi razlagi ne bi mogel oporekati, da je v njej vendarle skrito resnično jedro. Evolucija sama namreč ne more razložiti, od kod naj bi človek v okoliščinah, kakor jih domneva in riše evolucijska zgodba, in te naj bi se v bistvenih rečeh sploh ne razlikovale od okoliščin in načina življenja primatov,

naenkrat imel »kaj povedati« in bi se mu zaradi tega začeli na poseben način razvijati govorni organi. Danes končno vsaj ponekod priznani jezik geste je hud udarec po tej evolucionistični pravljici, saj dokazuje, da za izpovedovanje tega, kar naj bi človek, po Darwinu še vedno tudi sam primate, »imel povedati« niso bile potrebne nobene fiziološke spremembe v grlu in ustni votlini, saj bi lahko vse to človek povedal tudi v jeziku geste, kakor bi to lahko vse do danes povedala tudi opica, čeprav nima primerno oblikovanega grla in ustne votline za govor. Posebej še, ker jezik geste tako ali tako obstaja vzporedno z glasovnim govorom od vsega začetka, le da do pred nekaj sto leti, ko dobi jezik geste tudi svojo leksikalno in slovnično strukturo in postane polnovreden jezik, v katerem je mogoče izraziti vse, kar

je mogoče izraziti z govorom, ni obstajal v smislu celovitega jezika. V tem smislu je pojav tega jezika tudi smrtni udarec po teorijah, ki jim mnogi jezikoslovci, posebej pa manj izobraženi učitelji tujih jezikov in materinščine, še vedno verjamejo, da namreč umetno sestavljen jezik načelno ni možen. Jezik geste je povsem arbitrarno sestavljen po človekovi odločitvi,

pa deluje kakor vsak drug jezik. Res je le, da so njegovo priznanje in sprejetje vsaj za gluhoneme osebe zelo dolgo na vso moč ovirali in onemogočali zdravniki in profesorji, vodeni po istem predsodku in so se bolj dali prepričati papirnati teoriji, za katero ni bilo nikakršno znanstveno opazovanje in preizkušanje, kar so osnove znanstvenega delovanja, kakor pa živi praksi, ki že na predznanstveni ravni dovolj jasno dokazuje, kako živ je ta jezik pri tistih, ki ga seveda obvladajo. In ista zgodba se vse do danes ponavlja tudi pri esperantu, zato menim, da bi bilo dobro, če bi zagovorniki mednarodnega jezika spoznali naravnega zaveznika in prijatelja pri teh, ki se trudijo, da bi s poučevanjem jezika geste pomagali slušno in govorno prizadetim, kakor se esperantisti trudijo, da bi s poučevanjem esperanta pomagali komunikacijsko prizadetim na jezikovni ravni, ki pa, drugače kakor je to pri gluhonemih, svoje komunikacijske prizadetosti nočejo priznati.

A vrnimo se k profesorju Trstenjaku in njegovi zanimivi tezi. Pri teologu Trstenjaku sem sicer razočaran, da ni uvidel, kako je dar govora bil človeku dan hkrati, v istem zavitku z vsebino tega, čemur jezik služi. Takega daru pa slepa evolucija vsekakor ni mogla zavezati, govor in njegova vsebina, njegova zgodba, da lepše povemo, je namreč duhovnega značaja in tako tudi porekla in ju ni mogoče izpeljati iz naravnih danosti sveta. Od vsega pa vendar ostaja resnično jedro, da ima jezik, prav vsak jezik, še kako opraviti s tem, kar naj bi povedal, čemur naj bi služil.

To resnico, ki jo je tako mogoče izluščiti iz sicer teološko, jezikoslovno in naravoznanstveno sporne Trstenjakove teze, lahko vidimo večkrat potrjeno tudi na jezikih, ki so v zgodovini izumrli. Nekateri jeziki, kakor denimo eden največjih in najbolj mogočnih v zgodovini, latinski, so izumrli prav zaradi svoje nenavadne ekspanzije, ki je nazadnje privedla do tako močnih pokrajinskih razlik, da so se te počasi razvile v samostojne jezike, in tako imamo danes bogato družino romanskih jezikov, kjer gre za hčerke skupne latinske matere. Imamo pa tudi vnuka te latinske matere, in to je prav mednarodni jezik, Zamenhofov esperanto, kakor je imenitno dokazal slovenski latinist in esperantist prof. Franjo Modrijan v svoji knjižici *Elementoj latinaj en Esperanto*. Nekateri jeziki pa niso »umrli« zaradi prevelike razširitve, zaradi katere bi potem razpadli v več novih jezikov, ampak preprosto, ker je iz raznih vzrokov zmanjkalo njegovih govorcev. Tako je recimo na začetku 19. stoletja v Dalmaciji umrl še zadnji človek, ki je govoril iz latinščine izvirajoči dalmatski jezik. Svetovna organizacija za kulturo UNESCO pa nas svari pred statistično verjetnostjo, da bo v naslednjih sto letih izginilo več ko pol jezikov, ki jih govorijo po svetu. Mogoče ne že v stoletju, ki teče, ali pa tudi, a kmalu bo kandidat za izumrtje tudi naša slovenščina. A če pogledamo, kaj v svojem jeziku pretežno pripovedujemo, izražamo, potem se lahko kmalu spomnimo Trstenjakove formule in ugotovimo, da slovensko govoreči nimajo več zgodbe ali vsebine ali misli, ki bi jo povedali. In če je tako, potem postaja ta jezik, pa še tako zapleten po vrhu, odveč. Seveda tu močno poenostavljam in posplošujem, seveda so še Slovenci, ki imajo povedati kaj takega, kar ni le primerjanje cen v veleblagovnicah in kar ni le medsebojno očitanje nemorale v slovenski skupščini. A pogled na sodobno slovensko prozo, liriko in dramatiko, pogled na sodobni slovenski film, tja do popevkarske scene, da ne omenjamo papirnatega in vse manj razumljivega novinarskega in pravnškega jezika, potrjuje, da Slovenec Slovincu nima več nič tehtnega povedati. Po evolijski teoriji bi mu morali njegovi govorni organi počasi zaraščati in se spremeniti v kaj bolj praktično uporabnega, recimo v večjo kapaciteto goltanja hrane in pijače. To se sicer ne bo zgodilo, zgodila pa se bo smrt slovenščine, saj nič

ne kaže, da bi se obseg in globina tega, kar naj bi bilo v tem jeziku povedano, povečevala, prav narobe. Poleg tega pa slovenske elite, ki so najprej zahtevale odcepitev Slovenije od Jugoslavije, ker da je bila v njej vse bolj ogrožena slovenščina, danes zahtevajo omejitev rabe slovenščine najprej v visokem šolstvu, kmalu pa jim bodo gotovo sledile tudi srednje šole, v korist nižjega svetovnega standarda angleščine, ki seveda ni angleščina klasične angleške literature, znanosti in humanizma.

A vsega tega ne pišem toliko zaradi grožnje, da bi umrla slovenščina, saj za samomorilec ne bomo jokali, in Slovenci delajo kulturni in jezikovni samomor, kakor so že prej začeli delati populacijski samomor z množičnim pobijanjem lastnega nerojenega zaroda. To pišem z mislijo, da se z istim vprašanjem nujno sooča tudi mednarodni jezik Esperanto. Esperantisti, ki še vedno ponavljajo puhlice o krivdi angloameriškega imperializma, da esperanto ne more doseči mesta, za katerega je bil narejen, bodo še naprej videli krivca za neuspešnost zunaj lastnega kroga, kakor danes prav tisti, ki so Jugoslavijo zapravili in zdaj zanjo nostalgичno jokajo, niso pripravljeni priznati lastne odgovornosti in krivde in obtožujejo za to krvavo sramoto Ameriko, Vatikan in zarotniške tajne organizacije. Resni privrženci mednarodnega jezika, ki znajo misliti z lastno glavo in ki jim ni treba prikrivati lastne neodgovornosti pa bi se morali zamisliti nad ključnim vprašanjem: Ali ima mednarodni jezik danes človeštvu kaj povedati? Če namreč tega nima, potem ima pokojni profesor Trstenjak prav in bo tudi ta jezik izumrl. In če bi imel ta jezik zgodbo, ki je boljša, v vsakem smislu, tudi duhovnem, moralnem in estetskem smislu boljša od te, ki jo kolportira angleška polkultura danes, potem je uspeh esperantu zagotovljen. Če pa so v tem jeziku pripovedovane še hujše neslanosti, kakor v angleščini, potem bi tudi sam svetoval mladim, naj se raje učijo zasilne angleščine, ki še vedno pripoveduje kaj dobrega, velikega in pomembnega, kakor pa sicer jezikovno dobrega esperanta, ki pa pripoveduje povsem nepomembne in slaboumne reči, kakor v zadnjih letih moramo ugotavljati. Kakor opica ne bi spregovorila, tudi če bi ji sodobni kirurgi uspešno presadili človekove govorne organe, ker nima vsebine in duha, ki bi ju pripovedovala, tako tudi mednarodnega jezika ne bomo rešili pred izumrtjem, tudi če UNESCO sprejme še pet ali deset novih resolucij v prid temu jeziku, če bomo uporabniki in navušenci tega jezika glede vsebine in duha povedanega vse bolj podobni Trstenjakovi opici, kakor pa Adamu iz Geneze, ki je imel kaj povedati, namreč da je slavil svojega Stvarnika, kar je najvišja funkcija jezika, kakor dokazuje tudi zgodovina slovenskega jezika in kulture s Trubarjem kot svojim osrednjim pojavom.

Vinko Ošlak

EKP - Esperantista klubo de Posavje, Slovenio

IAER - Internacia amika esperantista rekontiĝo Brežice, la 25-an de julio 2015
Invitilo

Ni invitas vin al la internacia Amika Esperantista Renkontiĝo (AER), kiun organizas esperantistoj de Posavje, kune kun la Slovenia esperanto Ligo (SIEL). La renkontiĝo okazos sabate, la 25an de julio 2015, kaj estos dediĉita al la Tago de Esperanto. Je speciala peto eblos tranokti ĉe la Hostelo de Junulara Centro Brežice kaj la sekvan tagon, dimanĉe, la 26an de julio 2015, viziti iujn turismajn lokojn, proksime de la urbo Brežice (menciitajn en la programo), kiun vi devas en via aliĝilo speciale signi. Eblaj tranoktejoj kaj vizitoj estos pagendaj surloke. Ni petas vin plenigi la aliĝilon kaj resendi ĝin al ni plej malfrue ĝis la 30a de junio 2015.

Sinceran bonvenon!

Por la EKP: Anton Mihelič - antonmhl@gmail.com

Programo

Urbodomo Brežice – multimedia salono:

9.00–10.00: Alveno kaj registriĝo de partoprenantoj.

10.00–10.30: Salutoj de reprezentantoj, de la gastiganto (EKP), de Municipo Brežice kaj de Slovenia Esperanto-Ligo (SIEL).

10.30–11.30 la ĉefa temo: »Regiona kunlaboro inter Esperantaj societoj« (enkonduka prelego kaj diskuto).

11.30–12.00: Muzika peco, 2 kantoj, meza kanthoro de la Kultura societo "Franc Bogovič" Dobova, mallonga prezento de la agado de EKP, mallonga deklamado de esperantigitaj kantoj de Srečko Kosovel kaj Ivana Vatovec, muzika peco: 2 kantoj, (inter ili ankau "Ĝojigas..." kiel lasta): Meza kanthoro de la Kultura societo "Franc Bogovič" Dobova.

12.00–13.00: Paŭzo kun libera kunigado ĉe manĝeto kaj trinkaĵo; ŝanco por aceti memorarojn kaj aliajn interesajn varojn en la butikoj de la Urbodomo, gastumado de elektitaj vinoj de hejmaj produktantoj en vinfarejo de la Urbodomo.

13.00–14.00: Prezentoj de la gastantaj esperantaj asocioj kaj diskuto.

Ekster la Urbodomo:

14.00–17.00: Gvidata vizito al la muzeo kaj rigardado de la urbo Brežice.

Post 17.00: Turisma kampanaro bieno Vimpolšek, Brežice: frua vespermango kaj libera renkontiĝo de partoprenantoj; fina saluto de la gastiganto kaj foriro de la partoprenantoj hejmen.

KEP – Klub esperantistov Posavja, Slovenija

MPSE – Mednarodno priateljisko sreĉanje esperantistov, Brežice, 25. julija 2015

Vabilo

Vabimo vas na IPSE, ki ga organiziramo esperantisti Posavja, skupaj z Združenjem za esperanto Slovenije (ZES).

Sreĉanje bo **v soboto, 25. julija 2015**, v počastitev Dneva esperanta.

Na posebnan željo bo možno prenoĉiti v Hostlu Mladinskega centra Brežice in

naslednji dan, v nedeljo, 26. julija 2015, obiskati nekatere turisticne toĉke v okolici Brežic (navedeno v programu), kar je potrebno v prijavnici obvezno posebej oznaĉiti. Morebitni prenoĉiŝte in obiski bodo plaĉljivi na kraju samem. Prijave poŝlajte najpozneje do 30. junija 2015 na priložen e-naslov.

Iskreno dobrodoŝli!

Za KEP: Anton Mihelič - antonmhl@gmail.com

Program

Mestna hiŝa Brežice – multimedijiska dvorana:

09.00–10.00: Prihod in evidentiranje udeleženecv.

10.00–10.30: Pozdravni nagovori predstavnikov gostitelja (KEP), Obĉine Brežice in Združenja za espe-ranto Slovenije (ZES).

10.30–11.30: osrednja tema: »Regijsko sodelovanje med Eo-druŝtvi« (uvodno predavanje ZES + diskusija).

11.30–12.00: Glasbena toĉka, 2 pesmi, MePZ KD "Franc Bogovič" Dobova, kratka predstavitev dejavnosti KEP, kratek recital v esperanto prevedenih pesmi Sreĉka Kosovela in Ivane Vatovec, glasbena toĉka: 2 pesmi, (med njimi tudi "Ĝojigas..." kot zadnja): MePZ KD "Franc Bogovič" Dobova.

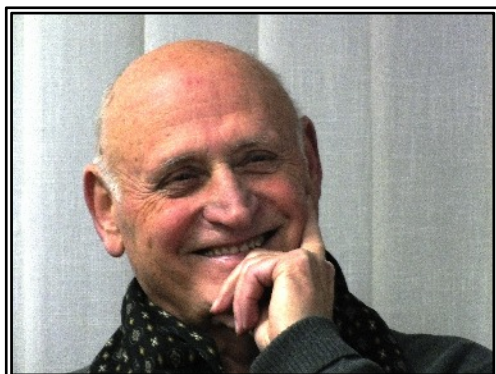
12.00–13.00: Premor s prostim druženjem ob prigrizku in napitkih, možnost nakupov spominkov in ostalega zanimivega blaga v trgovinici Mestne hiŝe; pokuŝnja izbranih vin domaĉih pridelovalcev v vinoteki Mestne hiŝe.

13.00–14.00: Predstavitve gostujoĉih esperantskih druŝtev in posameznikov z diskusijo.

Zunaj Mestne hiŝe:

14.00–17.00: Voden ogled Posavskega muzeja in znaĉilnosti mesta Brežice.

Od 17.00 dalje: Turisticna kmetija Vimpolšek, Brežice: zgodnja veĉerja in prosto druženje udeleženecv; zakljuĉni nagovor gostitelja in odhod udeleženecv sreĉanja.

22. junia nas je zapustil dolgoletni ĉlan Aleksander Heřman, rojen 7. maja 1935 v Mariboru. Z mednarodnim jezikom esperantom se je seznanił leta 1953 pod mentorstvom g. Priske Hass, ter se v tem ĉasu priljuĉil druŝtvu.

Po daljši prekinutvi se je ob stiku s takratnim pred-sednikom druŝtva Karlom Kovaĉem ponovno vkljuĉil v e-gibanje v katerem je ostal do svojega zadnjega dne.

Vĉlanjen je bil v UEA, Esperantsko druŝtvo Maribor, Zvezo za esperanto Slovenije in Druŝtvo za evropsko zavest.